HET LAND VAN NEVELE

NEVELE IN OUDE KAARTEN

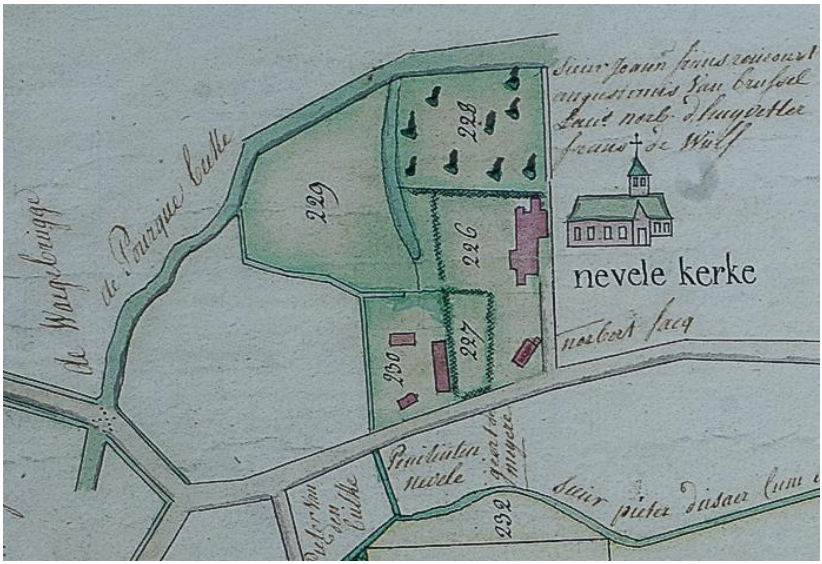

André Bollaert - Jan Luyssaert

DECEMBER 2013 | **JAARGANG XLIV** | **AFLEVERING 4**

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD HET LAND VAN NEVELE

Voorwoord	3
Historische bronnen	5
Nevele	7
Hansbeke	25
Landegem	39
Merendree	53
Poesele	61
Vosselare	71
De caerte figuratief van het kasteel van Ooidonk 1793	85
In memoriam graaf Juan t'Kint de Roodenbeke	93
Bronnen en literatuur	96
Verslag	99

Voorwoord

De publicatie 'Nevele in oude kaarten' is voor ons het sluitstuk van de gelijknamige tentoonstelling die ter gelegenheid van de Sinksenkermis van dit jaar werd georganiseerd in de voormalige cichoreifabriek Buysse-Loveling in Nevele.

Met deze publicatie in kleur willen we onze lezers laten kennis maken met de fraai getekende en handgeschilderde landboeken die zich in diverse archieven bevinden. We zijn dan ook al deze archiefbewaarders erkentelijk omdat ze ons toestonden deze fraaie stukken tentoon te stellen en te publiceren. Voor onze streek bevinden de meeste stukken zich in het Rijksarchief te Gent.

Deze publicatie is geen studie of een verhaal maar is een selectie uit de oudste gekende kaarten van Nevele met daarbij de kaart van de eigendommen in het Land van Nevele van de laatste baron van Nevele die we dankzij wijlen graaf Juan t'Kint de Roodenbeke mochten fotograferen, tentoonstellen en publiceren in ons tijdschrift. Tijdens de voorbereidende werken aan dit tijdschrift bereikte ons het nieuws dat de graaf overleden was. Een passend in memoriam is hier dan ook op zijn plaats.

Bij de geselecteerde afbeeldingen is steeds een korte historiek gevoegd. De oudste afbeeldingen dateren van 1637 (Poesele), de recentste afbeeldingen dateren van 1845 (Merendree). Merendree is de enige deelgemeente van het huidige Nevele waarvan geen enkel landboek of renteboek met een bijhorende kaart bewaard is gebleven.

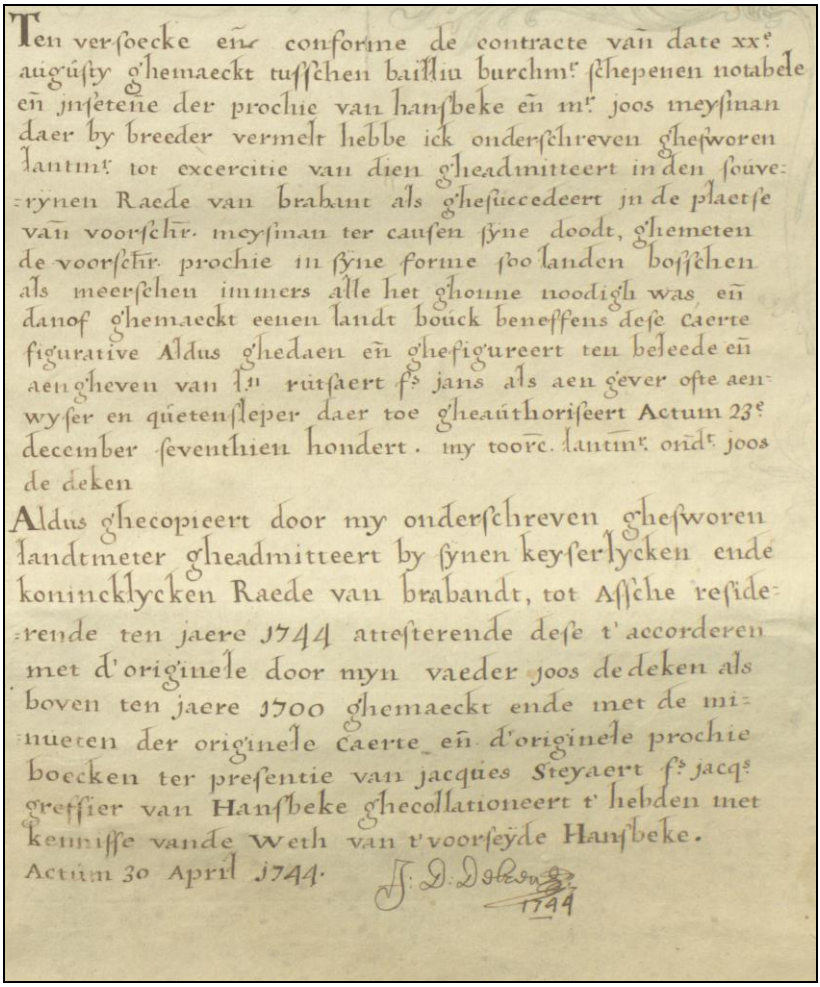

Ten versoecke eñ conforme de contracte van date xx^e augústy ghemaeckt tusschen bailliu burchm^r schepenen notabele eñ insetene der prochie van hansbeke eñ m^r joos meysinan daer by breeder vermelt hebbe ick onderschreven ghesworen lantm^r tot excercitie van dien gheadmitteert in den souve=rynen Raede van brabant als ghesuccedeert in de plaetse van voorschr. meysinan ter causen syne doodt, ghemeten de voorschr. prochie in syne forme soo landen bosschen als meerschen immers alle het ghonne noodigh was eñ danof ghemaeckt eenen landt bouck beneffens dese caerte figurative Aldus ghedaen eñ ghefigureert ten beleede eñ aenghever van l^n rutsaert f^s jans als aen gever ofte aen=wyser en quetensleper daer toe gheaúthoriseert Actum 23^e december seventhien hondert. my toorc. lantm^r onder joos de deken

Aldus ghecopieert door my onderschreven ghesworen landtmeter gheadmitteert by synen keyserlycken ende koninckclycken Raede van brabandt, tot Assche reside=rende ten jaere 1744 attesterende dese t' accorderen met d'originele door myn vaeder joos de deken als boven ten jaere 1700 ghemaeckt ende met de mi=nueten der originele caerte eñ d'originele prochie boecken ter presentie van jacques Steyaert f^s jacq^s greffier van Hansbeke ghecollationeert t' hebben met kennisse vande Weth van t'voorseyde Hansbeke.

Actum 30 April 1744.

J. D. Dedeken
1744

Begeleidende tekst op de figuratieve kaart van Hansbeke van landmeter J.Dedeken uit 1744.

Historische bronnen

Hansbeke
RAG, Figuratieve kaart van Hansbeke, J. Dedeken, 1744.
RAG, Figuratieve kaart grensgebied Hansbeke-Bellem door landmeter Roelandts, 1660.

Landegem
RAG, 'Driesschen binnen de Prochie van Landeghem' door G. Dedeken, 1749.
RAG, 'Hof te Landegem' uit de kaart van het pachtgoed te Landegem door Jan Baele, 1650.

Merendree
GAN, Atlas van de buurtwegen, 1845.

Nevele
RAG, Landboek, kaart van 1639-1640.

Poesele
RAG, Landboek van Poesele, 17de eeuw (1637).
RAG, Kaart van pastoor Leyten in het oudste parochieregister van Poesele, 1728**.**

Vosselare
RAG, Renteboek van de heer van Nevele te Vosselare, 1641.

Het Land van Nevele
Kasteel van Ooidonk, Kaart met de eigendommen van laatste baron van Nevele, 1793**.**

NEVELE

1 Markt, kerk en donjon (1639)

Het centrale plein van Nevele was de Markt, ook Plaatse genoemd. De oudste vermelding van de Markt dateert van 1413. Hier speelde zich het economische en sociale leven af. Op het marktplein zelf stonden linden en onder die linden waren de toonbanken opgesteld. Op een deel van de Markt werd koren verhandeld en die markt heette dan ook de Korenmarkt of Graanmarkt.

Aan de Poekebeek, dicht bij de Markt, lag de Aard of Korenaard. Het Middelnederlandse *aard* betekent 'aanlegplaats'. De Korenaard was dus een aanlegplaats voor boten die koren vervoerden. Dat graan werd gestapeld in het Korenhuis, ook op de markt gelegen. Dicht bij de Markt lag nog de Zwijnsmarkt of Varkensmarkt, die voor het eerst vermeld wordt in 1460.

In de elfde eeuw werd in de Sint-Martinuskerk van Nevele een kapittel ingericht dat bestond uit zes kanunniken en een proost. In 1146 werd het kapittel van Nevele overgedragen aan abt Gozewijn van de abdij van Drongen. Vanaf dan waren de pastoors van Nevele reguliere kanunniken.

Het kasteel van Nevele was strategisch bijzonder goed gelegen: ten noorden was het beschermd door de Poekebeek, ten zuiden en ten westen door verschillende beken of armen van diezelfde Poekebeek. Zowel het opperhof als het neerhof waren nog eens extra beveiligd door een ringgracht of wal.

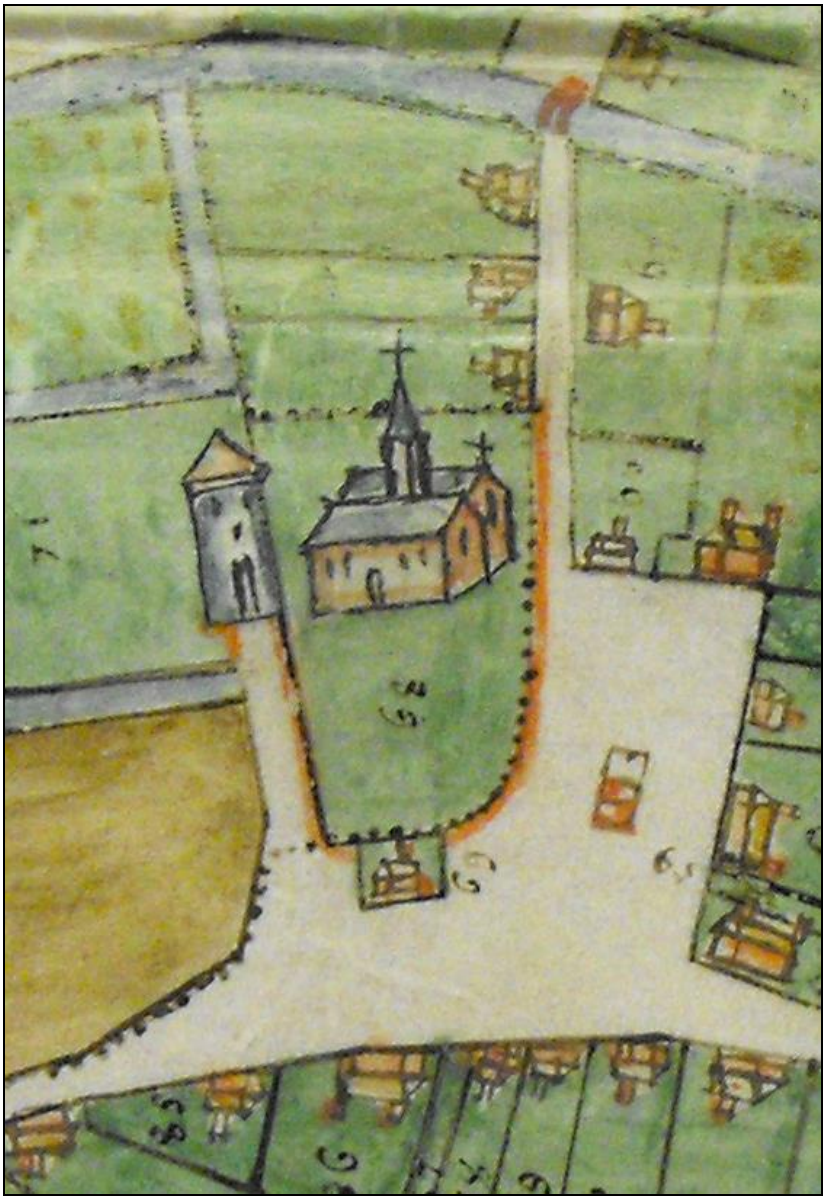

De oudste vermelding van een kasteel dateert van 1387. Zes jaar vroeger in 1381 waren de Gentenaren in opstand gekomen tegen graaf Lodewijk van Male. Tijdens die slag verschansten de Gentenaren zich in de kerk van Nevele. Het kasteel werd op 13 mei 1381 samen met de kerk en vele huizen in het dorp verwoest. Wellicht was de kasteeltoren zelf niet verwoest of werd enkel die toren nadien opnieuw opgebouwd. In ieder geval is er in 1387 weer sprake van een *casteel*.

In 1452 voerden de Gentenaren weer oorlog, nu tegen de hertog van Bourgondië Filips de Goede en weer eens werd Nevele verwoest.

Uit diverse documenten van 1488 tot 1596 blijkt dat het kasteel gebouwd was als een vierkante toren, dat zich in die toren de woning van de baljuw of griffier bevond, dat onder zijn woning de vierschaar of rechtszaal was ondergebracht en dat boven de tweede verdieping de gevangenis lag.

Nog in 1642 lezen we dat het kasteel bestond uit “eenen viercanten torre ghemetst van blauwe schorre” en dat het omwald was maar geen valbrug had.

Van de donjon resten enkel nog de vroegere oost- en westmuur en een korte aanzet van de zuidmuur. De westmuur is het best bewaard. Hij is tot op ca. 15 m hoogte bewaard en heeft een dikte van 1,99 m op de eerste verdieping. In de dikte van deze muur is een steektrap ingewerkt, afgedekt met een tongewelf in breuksteen, die de voormalige eerste en tweede verdieping met elkaar verbond. Op een kwart van de hoogte (van onder gemeten) bevindt zich een verticale lichtspleet om de anders toch wel heel donkere trap te verlichten. In deze muur bevond zich de oorspronkelijke toegang, gesitueerd op de eerste verdieping, zoals gebruikelijk bij de vroege donjons.

2 Den Hul en het Convent van de Zusters van Nevele (1639)

Den Hul

De Hul ligt op het kruispunt van de huidige Zeistraat en de Blasiusdriesstraat enerzijds en de Langemunt anderzijds. *Hul*, van het Germaanse *hulja*, betekent 'heuveltje'. Er is nog steeds een lichte verhevenheid te merken op dit kruispunt. Op de Hul stond het Hek ten Hulle, één van de hekken van de Vrijheid Nevele

Het Convent van de Zusters van Nevele

In de 15de eeuw was er reeds te Nevele een gasthuis, zoals er trouwens vele waren in steden en heerlijkheden. Het was gelegen in de huidige Cyriel Buyssestraat en de ligging ervan stemt nagenoeg overeen met de gebouwen en tuinen van het huidig gemeentehuis en de gemeenteschool.
Toen stond een gasthuis in de eerste plaats ten dienste van de arme pelgrims, en in de tweede plaats van de behoeftigen en de zieken. Wat die bedevaartgangers betreft, laten we niet vergeten, dat er toen veel op bedevaart werd gegaan, voor de enen was het uit vroomheid, maar voor anderen was een pelgrimsreis een verplichting; een penitentie door de biechtvader opgelegd of een boetepleging voor een misdaad door een wereldlijke rechtbank uitgesproken.
We mogen onderstellen dat het Nevelse gasthuis door een losse gemeenschap van vrome lieden bediend werd. Wie juist die lieden waren is nog niet achterhaald.
Op 15 mei 1503 kregen de zusters van het gasthuis twee huizen met een grote tuin in de huidige Langemunt omdat het gasthuis dat hun in 1502 was geschonken door Jean de Montmorency voor de kloostergemeenschap te klein en te bouwvallig was geworden. Dit nieuwe klooster wordt in 1537 voor het eerst in een document vermeld. Omstreeks 1570, tijdens de beeldenstorm en de godsdienstoorlog, werd Nevele een calvinistische gemeente. In 1578 was het klooster verlaten, het lag in verval, was onbewoonbaar en de zusters waren vertrokken naar hun huis in Gent. Zeker in 1639 waren kapel en klooster weer opgebouwd. Op 22 mei 1784 werd het klooster afgeschaft en de goederen werden verkocht. Nog in 1784 werd het kloosterpand verkaveld in elf percelen. Van dit kloostergebouw is enkel nog de kapel gedeeltelijk bewaard.

46

3 Het Hof ter Munken (1639)

Vanaf 1146 werd de kerk van Nevele bediend door drie Premonstratenzermonniken van de abdij van Drongen. Deze monniken of *munken* woonden op een omwalde hoeve die zo een kleine kilometer ten oosten van de kerk van Nevele lag en terecht het Hof ter Munken werd genoemd.

De oudste vermelding van dit hof dateert uit 1416. De hoeve van de *munken* of monniken te Nevele bestond uit een stenen huis, twee schuren, stallen, een varkenskot en een duiventil boven de toegangspoort en was helemaal omwald. Bij het goed behoorden 24 bunder zaai- en grasland.

De pastoor van Nevele mocht over het Hof ter Munken beschikken maar moest in zijn eigen onderhoud en dat van de kapelaan voorzien. Meestal werd het hof door de pastoor verpacht.

De abt van de abdij van Drongen was voor het bezit van het Hof ter Munken en de daarbij horende gronden jaarlijks een rente verschuldigd aan de heer van Nevele. Deze rente werd gedeeltelijk in geld en gedeeltelijk in natura verrekend. Zo moest de abt jaarlijks een haan en een derde van een haan, vier kapoenen (dit zijn gecastreerde hanen) en een halve kapoen, vier hennen, zeven hoenderen en tien schellingen een denier parisis aan de heer betalen.

Nu staat op die plaats het OCMW-rusthuis Ter Leenen in de Graaf van Hoornestraat.

12
12
12
12
10
11
7
9
6

4 Het Goed te Reitgavere (1639)

De oorspronkelijke naam luidt Reitgavere en betekent ‘greppel in een drassig gebied’ om dit gebied te draineren. Dit goed had in 1596 een oppervlakte van veertien bunder. Het lag langs de Biebuyckstraat en is voor het eerst vermeld in 1426.

In het leenboek van Nevele van 1460 zien we dat Lieven Soetamijs het goed te Reytgiavere in leen houdt van de heer van Nevele. Het leen was toen al gesplitst en de leenhouders genoten een aantal bijzondere rechten. Zo kregen ze voorrang bij het malen van hun graan op de molen te Rentergem (d.i. de molen op de Herenthoek in Landegem) en mochten ze twee jachthonden en een hazewind houden om binnen de heerlijkheid Nevele te jagen met uitzondering van de warande van de heer van Nevele. Ook in de kerk hadden ze voorrang bij het voorgaan, het vooraan zitten, de offergang en het houden van de Pasen.

In de loop van de 19de eeuw werd de hoeve afgebroken en vervangen door het kasteeltje van de Nevelse burgemeester Mulle de Terschueren. Toen werd het de *Kluize* of de *Motte* genoemd. Dit kasteel werd in 1958 afgebroken. Nu strekt zich op die gronden de ambachtelijke zone De Mote uit.

De naam de Kluize is ontleend aan de volksoverlevering volgens dewelke niet ver van het lustgoed van Mulle de Terschueren ooit een omwalde verblijfplaats of kluis stond van heremieten of kluizenaars.

161
160
159
158
Goors Jan van de Leene
164
163
157
156
155
153

5 Het Goed ter Eke (1639)

Dit goed was een leen van de heer van Nevele en lag langs de Poekebeek op de wijk Ham (nu: omgeving Graaf van Hoornestraat nr. 61).

In 1460 was Lieven van Leyns de leenhouder. Zijn Leen ter Eke had een oppervlakte van zeven bunders en een gemet. Hij was jaarlijks een rente van drie schellingen parisis verschuldigd aan zijn leenman, de heer van Nevele.

In 1559-1560 verkocht de heer van Nevele dit leen aan Willem van Renterghem die het in pacht gaf aan Maurus van Parijs voor de jaarlijkse pachtprijs van 14 pond groten.

In 1682 was zekere Maximiliaan de la Vilette eigenaar van een hofstede met boomgaard en dreef ten oosten van het hof en twaalf percelen land met een oppervlakte van 17 bunder 583 roeden waarin het vroeger Leen ter Eke inbegrepen was.

In het midden van de 19de eeuw waren deze gronden eigendom van Edmondus Josephus D'hane de Steenhuyze uit Gent.

Op de kaart van 1639 en ook nog op de Popp-kaart van ca. 1850 is duidelijk te zien dat de Poekebeek werd omgeleid om rond de hoeve een cirkelvormige omwalling te vormen. Dat het hoevegebouw zelf op een mote stond, wordt aangetoond door het bodemonderzoek: de grond binnen de omwalling is kunstmatig, wat wijst op opgevoerde grond.

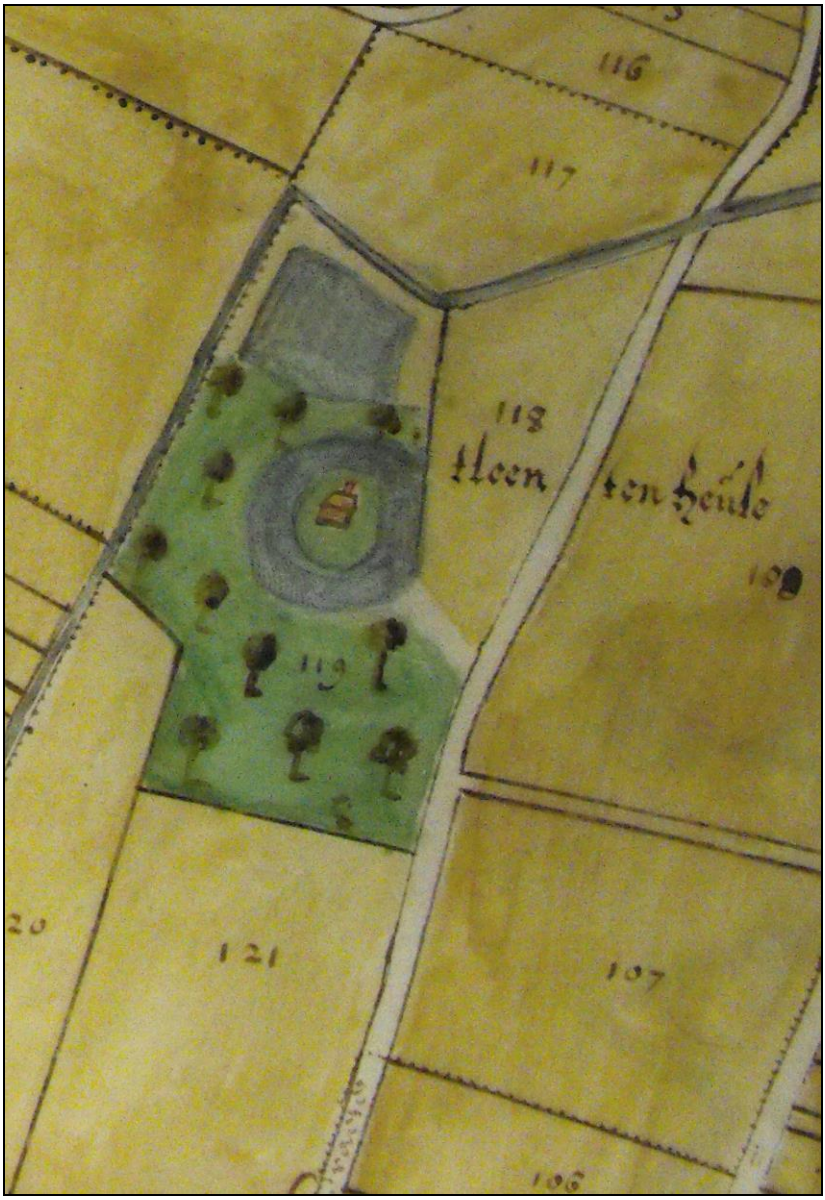
116
117
118
tleen
ten heule
119
20
121
107
106

6 Het Leen ten Heule (1639)

In het leenboek van 1460 lezen we dat Ghyselbrecht van Roeselare en zijn echtgenote Margriete van Bruesele twee lenen in leen houden van de heer van Nevele namelijk de lenen Ten Briele en Ten Heule.

Het Leen ten Heule lag in de noordoostelijk hoek van Nevele, aan de grens van de gemeente Landegem (nu: Legekouter nr. 18). Het had midden de 16de eeuw een oppervlakte van 14 bunder 1 gemet. De leenhouder mocht een baljuw, zeven gezworenen laten en een meier aanstellen. De vierschaar of de plaats waar de rechtszaken behandeld werden, lag voor het Leen ten Heule op het eind van de dreef. Het leen is genoemd naar de nabijgelegen beek.

In de loop van de 16de eeuw was het leen opgesplitst maar op verzoek van de heer van Nevele werd het in 1619 opnieuw verenigd tot één leen. Op de kaart van het renteboek van 1639 staat het duidelijk afgebeeld met een behuisde mote met opperhof en neerhof.

In de eerste helft van de 17de eeuw waren de families De Mulder en Damman de leenhouders. Pieter de Bryaerde, heer van Halewijn en zijn echtgenote Margriete Canis waren de volgende leenhouders.

In 1682 was het leen in handen van Cornelis Sandelin en had het een oppervlakte van 13 bunder 353 roeden. Het bestond uit “eene behuysde hofstede staende op eene mote, met het nederhof, bogaert, meersschel-ken, vijvere ende wallebulcxken daer al rondomme ligghende”.

Midden de 19de eeuw waren het huis, de landen, bossen, lusttuin, boomgaard en dreef eigendom van Franciscus van Hoobrouck. De familie van Hoobrouck was in het bezit van het leen en de omliggende gronden sinds 1768.

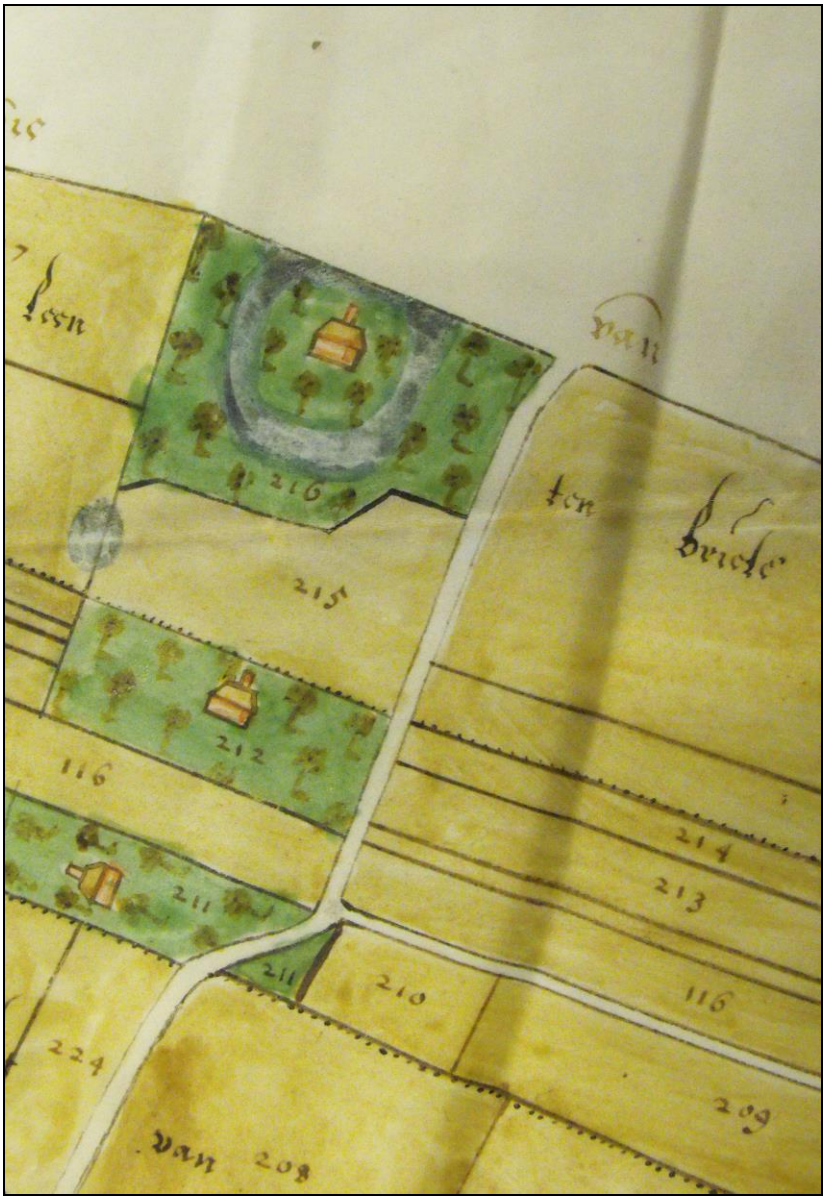
216
215
212
116
211
211
210
224
214
213
116
209
van 208

7 Het Leen ten Briele (1639)

Lag in de uiterste noordoosthoek van Nevele, aan de grens met Landegem (nu: Wulfhoek nr. 13). De vroegste geschiedenis van het Leen ten Briele is nauw verbonden met die van het Leen ten Heule.

Het leen had een oppervlakte van acht bunders en een gemet en is voor het eerst vermeld, samen met het Leen ten Heule, in 1460.

In 1539 werd het leen gesplitst tussen de broers Willem en Joos van Renterghem. Deze situatie bleef bestaan tot in 1757. Toen verenigde Cornelis François Sandelyn, heer van Ten Heule, beide delen weer tot één leen.

Sandelyn schonk tijdens zijn leven zijn bezittingen aan zijn nicht Theresia Ferdinande van Hoobrouck. Door haar vroegtijdig overlijden kwamen de eigendommen in het bezit van Sandelyn zijn zuster Theresia, gehuwd met Emanuel Charles van Hoobrouck, heer van Zingem, Asper en ten Heule.

In 1639 is duidelijk te zien dat de hoeve gelegen is in een ronde omwalling met boomgaarden er rond. Dit wordt bevestigd door een beschrijving uit 1682. Toen werd de hoeve omschreven als “leenhofstede mette wallen ende bogaerden daermede gaende”.

Midden de 19de eeuw was Ten Briele eigendom van Carolus-Franciscus Pycke de ten Aerde uit Gent.

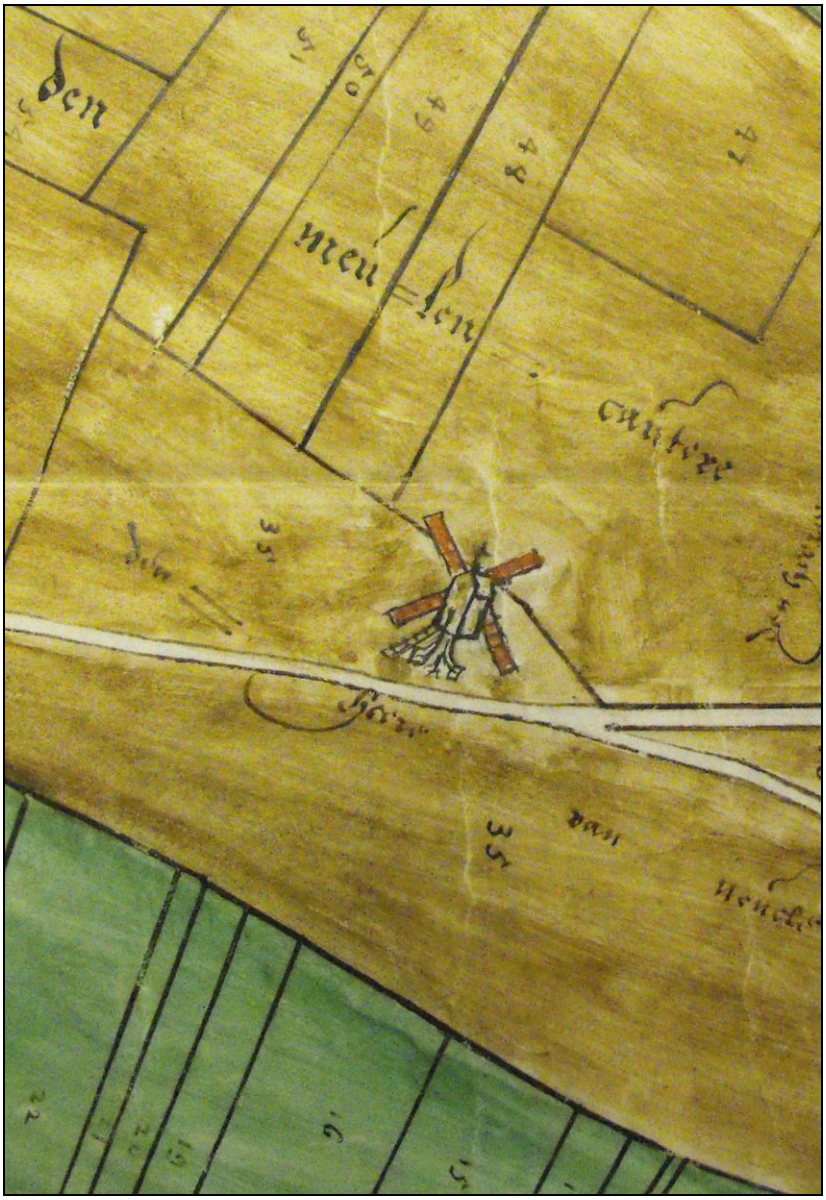

8 De Molen op Kerrebroek (1639)

In de tweede helft van de 16de eeuw bezat de heer van Nevele vier windmolens en twee ros- of paardenmolens in het Land van Nevele. De windmolens lagen in Nevele, Landegem, Vinkt en Bachte-Maria--Leerne. In Nevele en in Landegem bezat de heer nog een paardenmolen.

De dorpsmolen van Nevele stond op de Molenkouter, op de weg van Nevele naar Meigem en de plaats waar de molen stond heette Molenstede.

De oudste vermelding van een molenwal en dus van een molen dateert van 1413. De heerlijke molen van Nevele werd in 1561 nieuw gebouwd. Naast een windmolen bezat de heer van Nevele bij zijn kasteel in de nabijheid van het huis van de amman ook nog een *peerdemuelen* of rosmolen. Omstreeks 1579-1580 werd de paardenmolen verplaatst en naast de windmolen heropgebouwd.

Zuyt
kercke van
hansbeke

HANSBEKE

1 De kerk (1660)

De kerk van Hansbeke staat afgebeeld op een figuratieve kaart uit 1660, opgemaakt door gezworen landmeter Roelandts in opdracht van de baljuw van de heerlijkheid Hansbeke in verband met een betwisting omtrent de jurisdictie van de baron van Bellem en Schuurveld binnen de parochie Hansbeke.

Het is een eerder naïeve schets van de kerk met enkele fruitbomen errond. Fruitbomen op een kerkhof waren trouwens niet ongewoon in de 17de en 18de eeuw. De vieringtoren met spitse torennaald bevindt zich in het midden van de kerk met daaronder de hoofdingang van het gebouw. De ramen links en rechts van de ingang zijn rondbogig. Rechts van de kerk zien we een abside (half ronde uitbouw) waarin het koor van de kerk zich bevond.

De kerk van Hansbeke is toegewijd aan de heilige Petrus en Paulus. Volgens een oorkonde van 7 maart 1145 schonk Symon, bisschop van Noyon-Doornik, het altaar van Hansbeke aan Goswijn, de abt van de abdij van Drongen.

Volgens een beschrijving van de kerk uit 1672 bevonden zich in het gebouw drie altaren, een hoofdaltaar en twee zijaltaren. Dit zou wijzen op een driebeukig kerkschip maar dit werd door de landmeter niet getekend. Een vierde altaar, in de doopkapel, werd reeds tijdens de godsdienst-beroerten vernield.

Deze laatmiddeleeuwse kerk werd, met uitzondering van de toren, in 1790 gesloopt. De oude toren werd verhoogd en geïntegreerd in de nieuwe kerk die in de periode 1790-1793 werd gebouwd. Naderhand werd ze vergroot en verbouwd.

Op 19 oktober 1918 omstreeks 10 uur werd de toren van de kerk door de Duitsers opgeblazen. In de periode 1922-1924 werd ze hersteld en voorzien van de huidige fantasierijke torenspits naar de plannen van architect Valentin Vaerwijck.

n.° 228
n.° 216
200 R
n.° 24
n.° 25
n.° 26
n.° 27
n.° 217
400 R
385 R
n.° 28
290 R
n.° 31
132 R
er
82 R
n.° 220
159 R
n.° 32
n.° 219
210 R
n.° 34
223 R
n.° 221
153 R
n.° 227
n.° 222
128 R
935 R
leyck stroyt
n.° 223
570 R
183 R
n.° 37
n.° 36
224 R
n.° 39
113 R
n.° 244
n gemeten

2 De kerkomgeving (1744)

De fraai afgebeelde kerk op de *caerte figuratief* van landmeter Joos De Deken 'de jonge' lijkt realistisch, rekening houdend met de bekende gegevens van de kerk uit die periode. De kerk was ommuurd met een toegang op de zuidzijde waar de pastorie zich bevond. De parochie Hansbeke hing toen af van de dekenij Deinze

Van de pastorie (nr. 220 – nu: Hansbekedorp 13) is er een vermelding in 1543 en in 1624 werd een nieuwe bakstenen pastorie opgetrokken die door bisschop Triest tijdens zijn visitaties (1622-1657) als zeer gerieflijk en goed uitgerust werd omschreven. Op het einde van de 18de eeuw liet pastoor Lamme op zijn priesterage een schuur, stallingen en een *duyvekeete* bouwen. In 1744 was ze bewoond door pastoor Joannes Herman, een premonstratenzer van de abdij van Drongen die reeds sinds 1160 de kerk van Hansbeke bedienden. De pastoriegrond had een oppervlakte van 210 roeden.

Ten westen van de pastorie lag de kosterij (nr. 219 – nu: Kerkakkerstraat 15). Ook hier werd in 1624 een nieuwe bakstenen woning gebouwd door de toenmalige koster Pieter Rootsaert die de gronden, met een oppervlakte van 82 roeden, van de kerk in cijns had gekregen. Hier was ook het parochieschooltje gevestigd.

Ten noorden van de kerk lag het kerkhof (nr. 218). Het had een oppervlakte van 200 roeden, was volledig omheind en met gras begroeid. Hier werden de meeste Hansbekenaren na hun overlijden ter aarde besteld in een anoniem graf. De elite liet zich in de kerk begraven. Op de kerkakker stond een kruis om het christelijk karakter van de begraafplaats te accentueren. Langs het kerkhof liep een processieweg waarlangs olmen stonden. Langs de buitenkant van de akker groeiden fruitbomen. Het fruit en het gras van de begraafplaats werden jaarlijks bij opbod verkocht.

De herberg *De Engel* rechtover de kerk (nr. 32 – nu: Hansbekedorp 24) werd in 1744 open gehouden door Lucas Lampaert en zijn echtgenote Marie De Schaepmeester. Zij volgden sinds kerstavond 1740 Jan Cocquyt en Tanneken De Blieck op die meer dan een halve eeuw de herberg hadden uitgebaat.

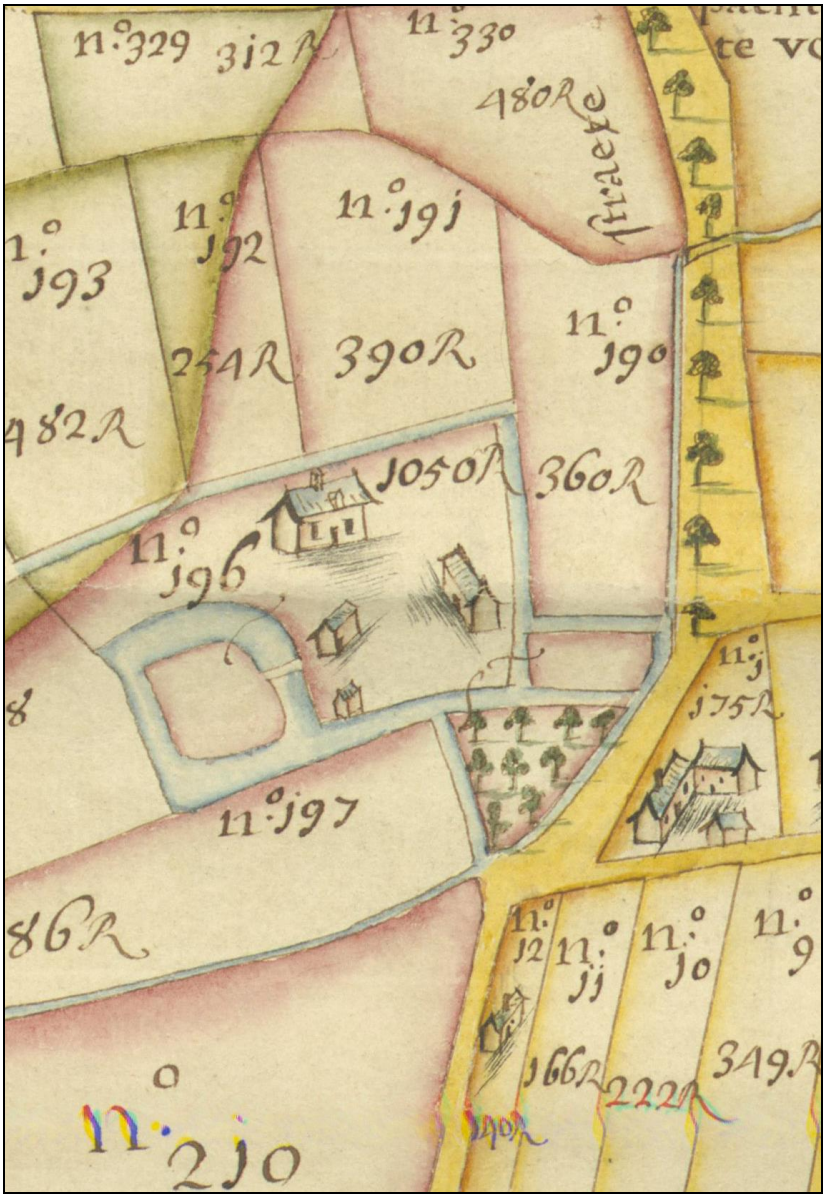
n.º 329
312R
n.º 330
480R
n.º 191
n.º 193
n.º 192
254R
390R
n.º 190
482R
1050R
360R
n.º 196
n.º 197
86R
n.º 12
n.º 11
n.º 10
n.º 9
166R
222R
349R
n.º 210
140R

3 Het *casteel goet van den heere* van Hansbeke (1744)

De oorspronkelijke leenhouders van de heerlijkheid Hansbeke droegen de naam van het dorp. Door het huwelijk in de 12de eeuw van een dochter van de heer van Hansbeke met een *van Steelants* werden deze laatsten de heren van Hansbeke. De heerlijkheid ging achtereenvolgens in handen van de familie*s van Gistel, van Halewijn, van Axpoele, de Waele, van der Cameren, van Nieuwenhuysen*, d*e Guernoval* en *van de Woestijne*.
Volgens oude kronieken werd het heerlijke kasteel van Hansbeke, toebehorend aan Daneel van Halewijn in 1381 door de Gentse opstandelingen vernield. De graafgezinden hadden zich er verschanst toen het werd belegerd door de troepen van Philip van Artevelde, neef van de vrouw van Daneel van Halewijn. Het overwonnen garnizoen van de graafgezinden werd door de belegeraars op vrije voeten gesteld en het kasteel werd geplunderd en in brand gestoken. Ook tijdens de opstand tegen Filips de Goede in 1452 werd het verwoest en uitgebrand.

Op de kaart van 1744 is duidelijk te zien dat de mote verlaten is en er zich geen bewoning meer bevindt. In het bijhorende landboek staat het goed omschreven als volgt: *het neerhof ende daer het vervallen casteel op staet*. De volledige hoeve is omwald en toont nog duidelijk de indeling met opperhof en neerhof. De wallen worden gevoed door het water van de Grote Beek. Naar de mote toe is er een smalle passage over het water.

In de jaren 1766-1767 werden de slotgrachten gedempt met de aarde van de afgegraven mote en werd de ruïne verwijderd. De huidige hoeve wordt *Goed 't Exaarde* of *Neerhof van het kasteel* genoemd (nu: Vaartstraat nr. 1).

Rechtover het *Casteel goet van den heere van Hansbeke* staat het *Wethuijs van Hansbeke* (nu: Vaartstraat nr. 2) . Deze woning wordt In 1575 voor het eerst vermeld als herberg *thoeve* met ernaast een brouwerij. De vergaderingen van het hof van de heerlijkheid en de vierschaar van Hansbeke vonden er doorgaans plaats. De herberg droeg als uithangbord *Ten hove* en werd meestal bewoond door de officier van de heerlijkheid. Op het pleintje voor het wethuis stond de schandpaal van de heerlijkheid Hansbeke. De huidige woning is bekend onder de naam *Oud Gemeentehuis*.

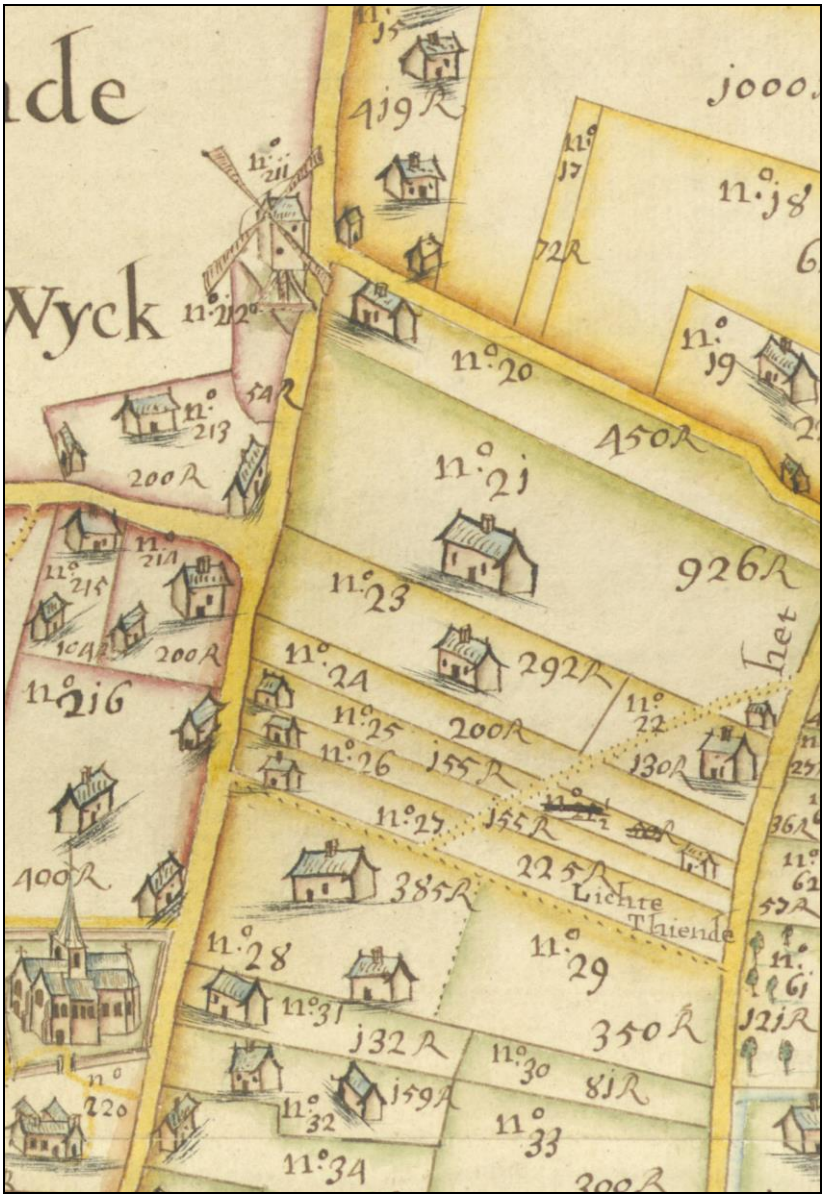
Wyck
Lichte Thiende
Het

4 De molen van Hansbeke (1744)

De vroegste vermelding die verwijst naar het bestaan van een molen in Hansbeke dateert van 1491. Het geattesteerde toponiem de *muelenstede* is een duidelijke verwijzing naar het bestaan van een molen in de tweede helft van de 15de eeuw.

De molen zelf wordt voor het eerst vermeld in een denombrement van 14 mei 1552 door ridder A*ntheunis de Baenst, kerclic man ende voocht van Barbara de Waele, vrouwe van Axpoele, Hansbeke etc.*

De inwoners van de heerlijkheid Hansbeke waren verplicht hun graan te laten malen op de heerlijke banmolen *op boete van dry ponden parisis ende tgraen verbeurt.*

In het landboek van 1700 staat bij het perceel nr. 211 van het beloop *Kercke en Voorde*: *den meulenbergh daer de wintmeulen en de rosmeulen op staet.* Het is de eerste maal dat bij de heerlijke banmolen van Hansbeke ook een rosmolen vermeld staat.

Het molenhuis stond tijdens de 17de en 18de eeuw op de westkant van de Doornbosstraat (perceel nr. 22 - 130r) ten zuiden van het *meulenstuck* (perceel nr. 21 – 926r). In 1767 werd een nieuw molenaarshuis gebouwd ten zuiden van de molen (nu: Hansbekedorp 43).

De heer van Hansbeke verpachtte zijn maalrecht in erfelijke cijnspacht aan een molenaar voor een periode van 6, 9 of 27 jaar. De gekende molenaars op de Hansbeekse heerlijke banmolen zijn: Jan Steyaert (1575), Jooris van Aelst (1601), Joos De Suttere (1619), Jan De Clercq (1636-1660), Pieter De Clercq (1660-1693), Pieter Braet (1694-1724), Frans Braet (1724-1755), Pieter De Vogelaere (1756-17656), Joannes Van Overwaele (1766-1776), Jan-Baptiste Goethals (?-1809), Joannes-Frans De Weirdt (1809-1828), Kinderen De Weirdt (tot 1895), Theophiel Van de Kerckhove (tot 1910). In 1910 werd de molen afgebroken.

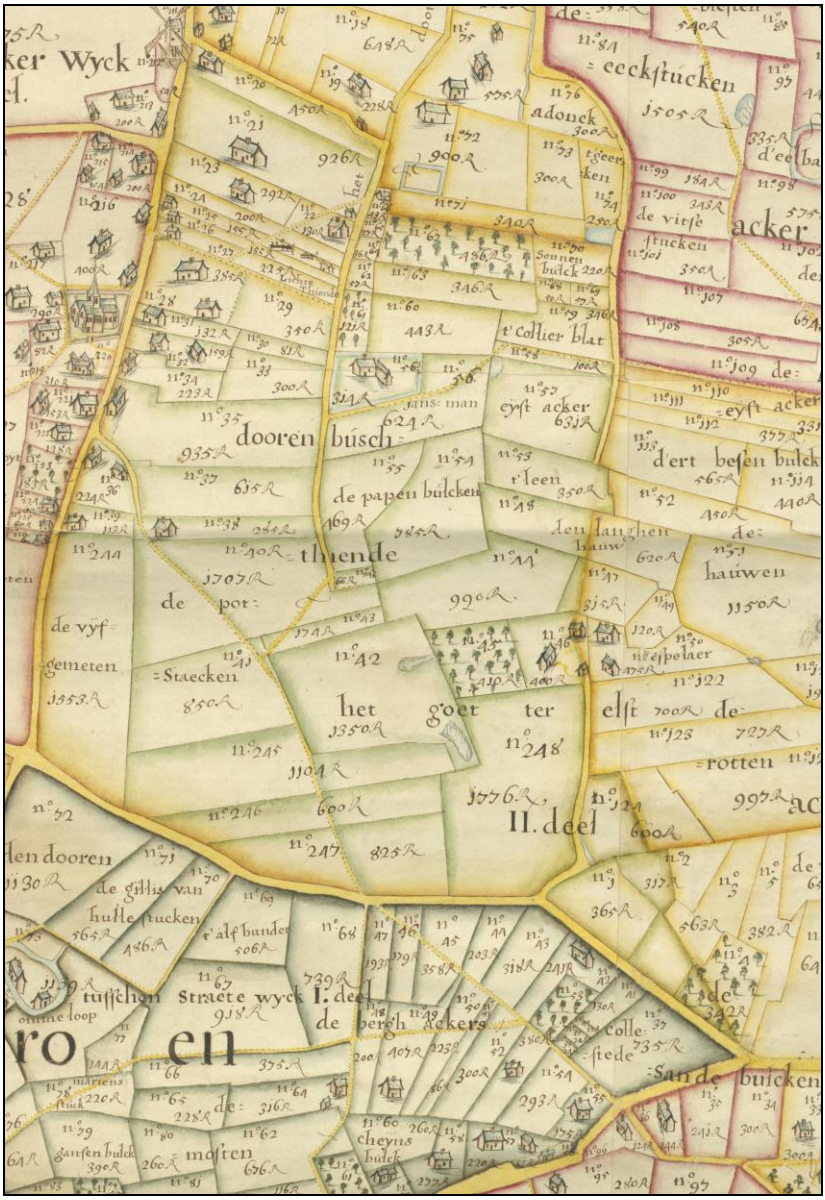
ker Wyck
eeckstucken
adonck
acker
de vitse stucken
Sonnen bulck
t'collier blat
eyst acker
dooren busch
de papen bulcken
t'leen
d'ert besen bulck
thiende
de pot
de vyf gemeten
Staecken
het goet ter elst
hauwen
espolaer
rotten
II. deel
den dooren
de gillis van hulle stucken
t'alf bunder
tusschen Straete wyck I. deel
de bergh ackers
colle stede
San de bulcken
mosten
cheyns bulck
gansen bulck
martens stuck

5 Het Goed ter Elst (1744)

In 1486 vinden we voor het eerst een vermelding van deze hoeve (nu: Merendreestraat 16) omschreven als: *goet gheheeten tgoet ter helst in de prochie van hansbeke.*

Laureyns de Meulenaere fs. Willem wordt vermeld in 1525 als de houder van *een leen van den hove van Hansbecke gheleghen inde prochie van hansbecke ghenaempt leen ter elst groot in erfven seven bunderen vijfeentseventich roeden luttel min ofte meer…*

Maria Anna de Haynin en haar schoonbroer Lodewijk Domien Vereycken, graaf van Sart, kwamen in het bezit van het goed in het midden van de 17de eeuw door erfenis van hun oom Willem de Gruutere, heer van Mariakerke.

In 1643 bestond het goed uit een hofstede (nr. 46) met boomgaard (nr. 45), twee bossen en twaalf partijen land waaronder de *mespelaer* (nr. 50) de *rotten* (nrs. 122/124), de *potstaecken* (nrs. 40 en 41) en de *papenbulcken* (nrs. 54 en 55).

De Gentse grootgrondbezitter Philip Van Aerde kocht op 4 maart 1687 het goed aan de gravin de Sart, dochter de Gruyter, voor 462 ponden 17 schellingen groten.

In het landboek van 1700 wordt het goed ook *Roukenburgh* genoemd. Pieter de Cuyper staat als pachter vermeld. Hij was achtereenvolgens schepen (1669-1679) en burgemeester (1679-1687 en 1693-1696) van de heerlijkheid van Hansbeke. Hij overleed in 1714, zijn echtgenote overleed in 1720.

Op 26 oktober 1718 verkocht Therese Van Aerde, dochter van Philip en weduwe van Niclaes Ballas, het goed aan Pieter Sutterman voor 613 ponden 6 schellingen en 8 groten.
Na het overlijden van zijn ouders werd Jan De Cuyper, gehuwd met Petronilla Claeys, de nieuwe pachter.

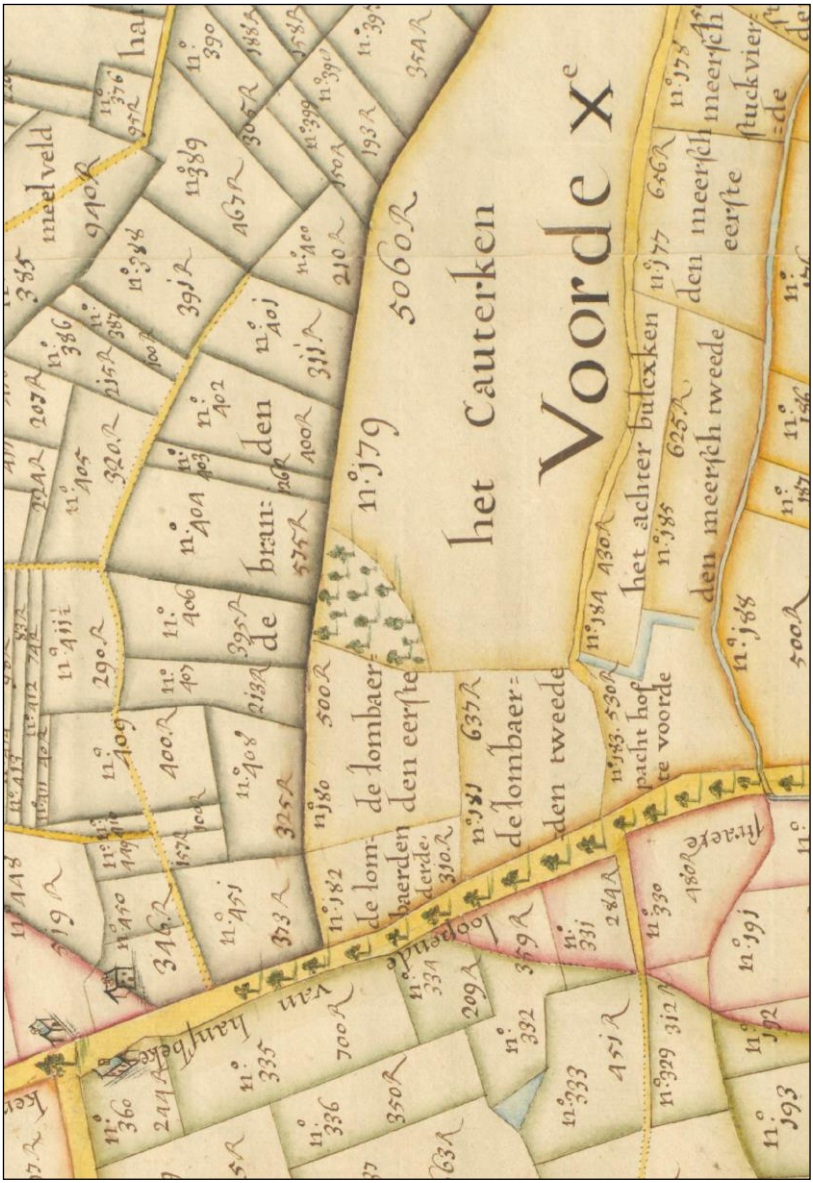
meelveld
5060R
n:179
het Cauterken
Voorde x
n:178
n:177
646R
n:175
den meersch
meersch
eerste
n:385
625R
den meersch tweede
n:188
500R
n:187
n:186
n:384
430R
het achter buitexken
n:183. 530R
pacht hof
te voorde
n:182
de lom-
baerden
den eerste
n:181
6337R
de lombaer=
den tweede
n:180
n:330
180R
n:191
n:192
n:193
n:329
n:333
451R
n:332
n:331
284R
n:334
209R
n:335
700R
n:336
350R
n:360
n:390
n:389
467R
n:399
n:400
210R
n:401
311R
n:402
n:403
n:404
575R
n:405
320R
n:406
n:407
n:408
325R
n:409
400R
n:410
n:411
290R
n:412
n:413
n:414
n:415
n:416
n:417
n:418
n:419
n:420
n:421
n:422
n:423
n:424
n:425
n:426
n:427
n:428
n:429
n:430
n:431
n:432
n:433
n:434
n:435
n:436
n:437
n:438
n:439
n:440
n:441
n:442
n:443
n:444
n:445
n:446
n:447
n:448
n:449
n:450
n:451
n:452
n:453
n:454
n:455
n:456
n:457
n:458
n:459
n:460
n:461
n:462
n:463
n:464
n:465
n:466
n:467
n:468
n:469
n:470
n:471
n:472
n:473
n:474
n:475
n:476
n:477
n:478
n:479
n:480
n:481
n:482
n:483
n:484
n:485
n:486
n:487
n:488
n:489
n:490
n:491
n:492
n:493
n:494
n:495
n:496
n:497
n:498
n:499
n:500
n:501
n:502
n:503
n:504
n:505
n:506
n:507
n:508
n:509
n:510
n:511
n:512
n:513
n:514
n:515
n:516
n:517
n:518
n:519
n:520
n:521
n:522
n:523
n:524
n:525
n:526
n:527
n:528
n:529
n:530
n:531
n:532
n:533
n:534
n:535
n:536
n:537
n:538
n:539
n:540
n:541
n:542
n:543
n:544
n:545
n:546
n:547
n:548
n:549
n:550
n:551
n:552
n:553
n:554
n:555
n:556
n:557
n:558
n:559
n:560
n:561
n:562
n:563
n:564
n:565
n:566
n:567
n:568
n:569
n:570
n:571
n:572
n:573
n:574
n:575
n:576
n:577
n:578
n:579
n:580
n:581
n:582
n:583
n:584
n:585
n:586
n:587
n:588
n:589
n:590
n:591
n:592
n:593
n:594
n:595
n:596
n:597
n:598
n:599
n:600
n:601
n:602
n:603
n:604
n:605
n:606
n:607
n:608
n:609
n:610
n:611
n:612
n:613
n:614
n:615
n:616
n:617
n:618
n:619
n:620
n:621
n:622
n:623
n:624
n:625
n:626
n:627
n:628
n:629
n:630
n:631
n:632
n:633
n:634
n:635
n:636
n:637
n:638
n:639
n:640
n:641
n:642
n:643
n:644
n:645
n:646
n:647
n:648
n:649
n:650
n:651
n:652
n:653
n:654
n:655
n:656
n:657
n:658
n:659
n:660
n:661
n:662
n:663
n:664
n:665
n:666
n:667
n:668
n:669
n:670
n:671
n:672
n:673
n:674
n:675
n:676
n:677
n:678
n:679
n:680
n:681
n:682
n:683
n:684
n:685
n:686
n:687
n:688
n:689
n:690
n:691
n:692
n:693
n:694
n:695
n:696
n:697
n:698
n:699
n:700
n:701
n:702
n:703
n:704
n:705
n:706
n:707
n:708
n:709
n:710
n:711
n:712
n:713
n:714
n:715
n:716
n:717
n:718
n:719
n:720
n:721
n:722
n:723
n:724
n:725
n:726
n:727
n:728
n:729
n:730
n:731
n:732
n:733
n:734
n:735
n:736
n:737
n:738
n:739
n:740
n:741
n:742
n:743
n:744
n:745
n:746
n:747
n:748
n:749
n:750
n:751
n:752
n:753
n:754
n:755
n:756
n:757
n:758
n:759
n:760
n:761
n:762
n:763
n:764
n:765
n:766
n:767
n:768
n:769
n:770
n:771
n:772
n:773
n:774
n:775
n:776
n:777
n:778
n:779
n:780
n:781
n:782
n:783
n:784
n:785
n:786
n:787
n:788
n:789
n:790
n:791
n:792
n:793
n:794
n:795
n:796
n:797
n:798
n:799
n:800
n:801
n:802
n:803
n:804
n:805
n:806
n:807
n:808
n:809
n:810
n:811
n:812
n:813
n:814
n:815
n:816
n:817
n:818
n:819
n:820
n:821
n:822
n:823
n:824
n:825
n:826
n:827
n:828
n:829
n:830
n:831
n:832
n:833
n:834
n:835
n:836
n:837
n:838
n:839
n:840
n:841
n:842
n:843
n:844
n:845
n:846
n:847
n:848
n:849
n:850
n:851
n:852
n:853
n:854
n:855
n:856
n:857
n:858
n:859
n:860
n:861
n:862
n:863
n:864
n:865
n:866
n:867
n:868
n:869
n:870
n:871
n:872
n:873
n:874
n:875
n:876
n:877
n:878
n:879
n:880
n:881
n:882
n:883
n:884
n:885
n:886
n:887
n:888
n:889
n:890
n:891
n:892
n:893
n:894
n:895
n:896
n:897
n:898
n:899
n:900
n:901
n:902
n:903
n:904
n:905
n:906
n:907
n:908
n:909
n:910
n:911
n:912
n:913
n:914
n:915
n:916
n:917
n:918
n:919
n:920
n:921
n:922
n:923
n:924
n:925
n:926
n:927
n:928
n:929
n:930
n:931
n:932
n:933
n:934
n:935
n:936
n:937
n:938
n:939
n:940
n:941
n:942
n:943
n:944
n:945
n:946
n:947
n:948
n:949
n:950
n:951
n:952
n:953
n:954
n:955
n:956
n:957
n:958
n:959
n:960
n:961
n:962
n:963
n:964
n:965
n:966
n:967
n:968
n:969
n:970
n:971
n:972
n:973
n:974
n:975
n:976
n:977
n:978
n:979
n:980
n:981
n:982
n:983
n:984
n:985
n:986
n:987
n:988
n:989
n:990
n:991
n:992
n:993
n:994
n:995
n:996
n:997
n:998
n:999
n:1000

6 Het Goed te Voorde en omgeving (1744)

De vroegste vermelding van het *Goed te Voorde* (nr. 183 – nu: Vaartstraat 5) vinden we terug in de notulen van de Schepenen van gedele van de stad Gent in 1390. Daarin staat vermeld dat de abdij van Drongen eigenaar is van het *goet te voirde in de prochie van Ansbeke*.

Een summiere beschrijving van het goed uit 1425 vertelt ons dat het perceel waar de hoeve zich bevond, bestond uit een woonhuis, een toegangspoort, een stal, een schuur, een singel en een wal. Langs de dreef naar het woonhuis waren langs beide zijden wilgen geplant. Ook aan de wal en langs de beek voor de toegangspoort stonden wilgen. Volgens het landboek van 1700 had de hofstede een oppervlakte van 530 roeden.

Willem Dholslagher pachtte in 1402 het goed, samen met een tiende in de Hamakker, voor een periode van negen jaar, tegen de jaarlijkse pachtprijs van 32 ponden 2 schellingen parisis. Het pachtgoed was toen 13 bunder groot. Andere pachters waren Frans van Hogherdale (1421), Symoen Van Maldeghem (1424 en 1438), Pieter Wijnant (1482), Segher Van de Walle (vóór 1525), Willem van de Walle (1525), Willem Van Kerrebroeck (1540), Livyn Van Kerrebroeck (1571), Pieter Claeys (1590), Heindrick De Cuyper (vóór 1646), Gillis Van Hove (1646), Adriaen De Cooman (1652), Jan De Cooman (1690). In 1643 had het goed een oppervlakte van 15 bunder.

Op de kaart bij het landboek van 1700 staat geen hoevewoning afgebeeld nochtans wordt het goed omschreven als *hofstede te Voorde, suyt de beke, west de straete loopende van de leye naer de kercke ...* Achter het perceel nr. 183 *pachthof te Voorde* zien we sporen van een omwalling die in verbinding staat met de noordelijke zijtak van de Grote Beek.

Langs de Leystraat (nu Vaartstraat) vanaf het vroeger kasteel tot voorbij het Goed te Voorde was langs de westkant een bomenrij aangeplant. Iets verderop, op de hoek van de Veldestraat (nu Warandestraat) en de Leystraat stond Hammelinde.

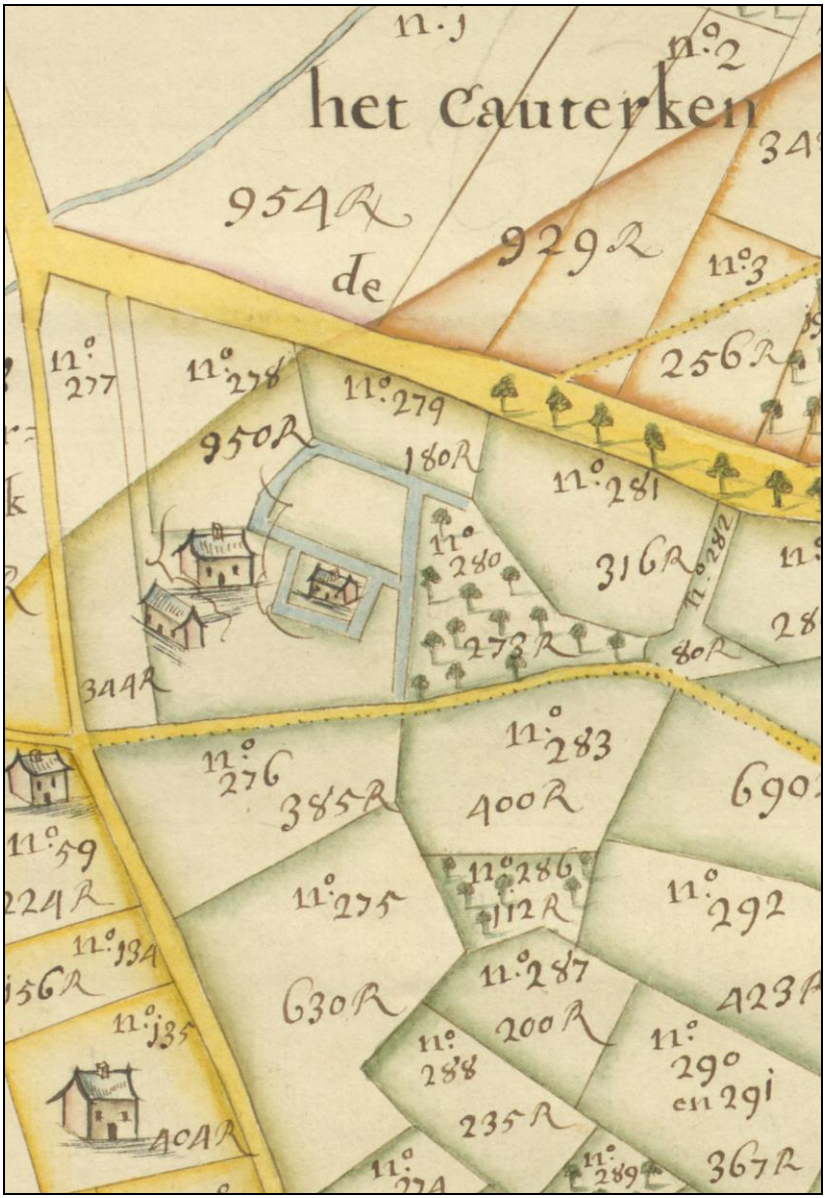
n.1
n.2
het Cauterken
954R
de
929R
n.3
256R
n.277
n.278
n.279
950R
180R
n.281
n.280
316R
n.282
273R
80R
344R
n.276
385R
n.283
400R
690
n.59
224R
n.275
n.286
112R
n.292
n.134
156R
630R
n.287
200R
423
n.135
n.288
235R
n.290
en 291
40AR
367R
n.289

7 Pachtgoed Debbaut, later Brouwerij 'De Buitenlust' (1744)

Hansbeke is van oudsher onderverdeeld geweest in vier belopen. Ieder beloop was op zijn beurt verdeeld in twee wijken. Het eerste beloop heette *Kercke en Voorde*, het tweede beloop *Ro en Sande*, het derde beloop *Reybroeck en Kippendonck* en het vierde beloop *Velde en Ham*.
Langs de kant van Bellem was de Veldestraat de grens tussen de wijk Velde en de wijk Kippendonk.
Ten zuiden van deze Veldestraat, nu de Warandestraat, lagen enkele oude omwalde hoeven. Een van deze hoeven was het Pachtgoed Debbaut (nu: Warandestraat 27).
Op de topografische kaart van de Gentse cartograaf Horenbault uit 1615 lag ten zuiden van de Veldestaat tegen de grens met Bellem een omwald buitengoed. Omstreeks 1640 was het in bezit van jonkheer Reynier Dierkens die het verhuurde aan Jacques Maes. Het goed bestond uit een opperhof en een neerhof, twee boomgaarden en acht partijen land. Het goed had een oppervlakte van 3915 roeden. In 1660 behoorde het goed toe aan de erfgenamen van Jacques Praet.
Op het einde van de 17de eeuw kwam het goed in het bezit van Frans Debbaut die het verwierf van Jan Vijlevens. De pachters op het einde van de 17de eeuw waren Jan Steyaert 'de jonge' en Frans Gobijns.
Volgens het landboek van 1700 bestond het goed uit een behuisde hofstede, een bos en twaalf partijen land waaronder het *evenstick*, het *cleyn quat plasken,* de *buer*, de *Sint-Pietersdries*, het *fort*, de *singels*, de *wapenaer*, het *vaerenbulckxken* en de *vollaersput.*
In een beschrijving van 1723 is er sprake van een schoon behuisd en beschuurd pachtgoed *metten huyse van plaisantie.* Vanaf 1715 was Joos De Sutter de pachter van het goed.
In 1779 werd het goed, 3260 roeden groot, openbaar verkocht en kwam het in het bezit van Pieter Judocus Martens uit Zomergem. Na zijn overlijden in 1795 werd in de remisen een brouwerij opgericht door Carel Lieven Verwilst. In 1864 was August Van Hoecke, mulder te Nevele, de eigenaar.
Charles-Louis Van Hecke kocht de brouwerij in 1880. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Honoré die de laatste brouwer werd op brouwerij 'De Buitenlust'.

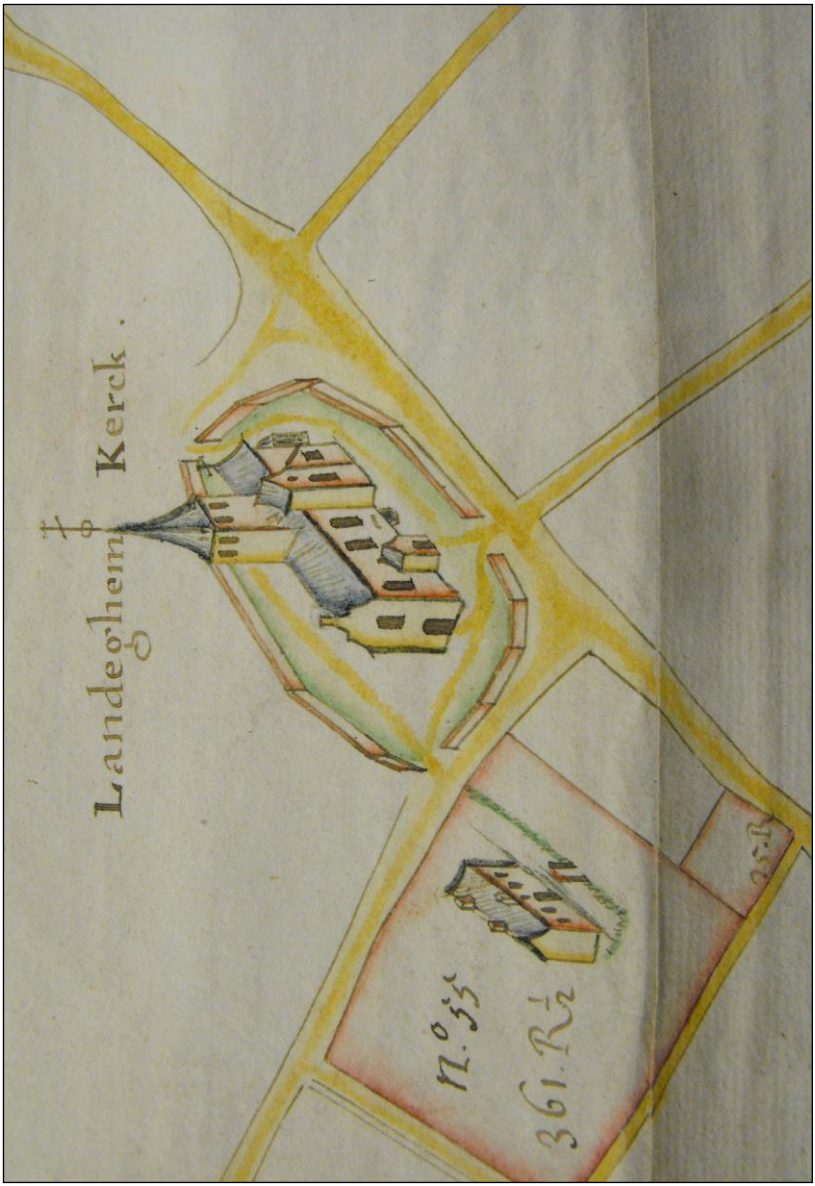
Landeghem Kerck.
N.° 55
361. R½
25. R

LANDEGEM

1 De kerkomgeving (1749)

Pastorie

Het huis van de pastoor werd voor het eerst vermeld in 1450. Aangezien een plattelandspastoor in vroegere tijden grotendeels in zijn eigen levensonderhoud moest voorzien, bewoonde hij een hofstede met een groentetuin en een boomgaard. De monniken van de abdij Drongen waren bedienaars van de kerk van Landegem en één van die monniken woonde in deze pastorie.

In 1624 werd de pastorie dank zij de grote bijdragen van de gelovigen van Landegem grondig gerestaureerd. We mogen hieruit besluiten dat het pastoorshuis fel had geleden onder de vernielingen van de godsdienst-troebelen in Landegem in de tweede helft van de 16de eeuw.

Op deze kaart van 1749 zien we dat de pastorie toen twee bouwlagen en vijf traveeën had onder een hoog zadeldak. Deze afbeelding vertoont een grote gelijkenis met het huis dat in 1989 werd gefotografeerd; het was toen opgesplitst in twee woningen en bestond uit zes traveeën.

In 1999 werd de gewezen pastorie afgebroken en moest ze plaats maken voor appartementen.

Kerk

Op 12 september 1087 bevestigde bisschop Radbod van Noyon-Doornik dat o.m. de bidplaats van Landegem in het bezit was van de abdij van Drongen. De oudste toponymische vermelding van de kerk dateert echter pas van 1344.

Deze afbeelding van 1749 is tot op heden de oudst bewaarde van de kerk van Landegem en we hebben alle redenen om aan te nemen dat het een natuurgetrouwe weergave is van de kerk zoals ze er in 1749 uitzag, omdat op diezelfde kaart een afbeelding staat van de kapel op de huidige Poeldendries (zie hierna) zoals ze nu nog bestaat.

Kerkhof

Het kerkhof lag rond de kerk en werd voor het eerst vermeld in 1396. Op het kerkhof groeide gras en er stonden in vroegere tijden geen kruisen of zerken. De afzonderlijke graven konden dus niet van elkaar onderscheiden worden. Tot 1627 was het niet ommuurd zodat loslopende dieren er vrij konden grazen. Het gras zelf op het kerkhof werd vaak verhuurd aan inwoners van Landegem.

2 De Heirenthoek (1749)

In 1557 was de gemeente Landegem onderverdeeld in vijf wijken: Overdam, Westhoek, Vierhekken, Wilde en Heiste. Een deel van de wijk Overdam heette Herenthoek, maar in een document van 1382 droeg hij nog de naam Rentergem. De naam Rentergem komt als plaatsnaam nergens anders voor in Vlaanderen en ongetwijfeld ligt in Landegem de bakermat van de familie Van Renterghem. Vanaf 1438 heet het gehucht ook *Herent*, in 1538 is er sprake van *Herenthoek* en de plaatsnaam Rentergem verdwijnt vanaf dan uit de documenten. *Herent* komt van het Germaanse *hirnodu* en betekent 'plaats begroeid met haagbeuk'. Nu is *Heirenthoek* de officiële gemeentelijke schrijfwijze. Op de Herenthoek stond tot 1918 een molen (zie verder).

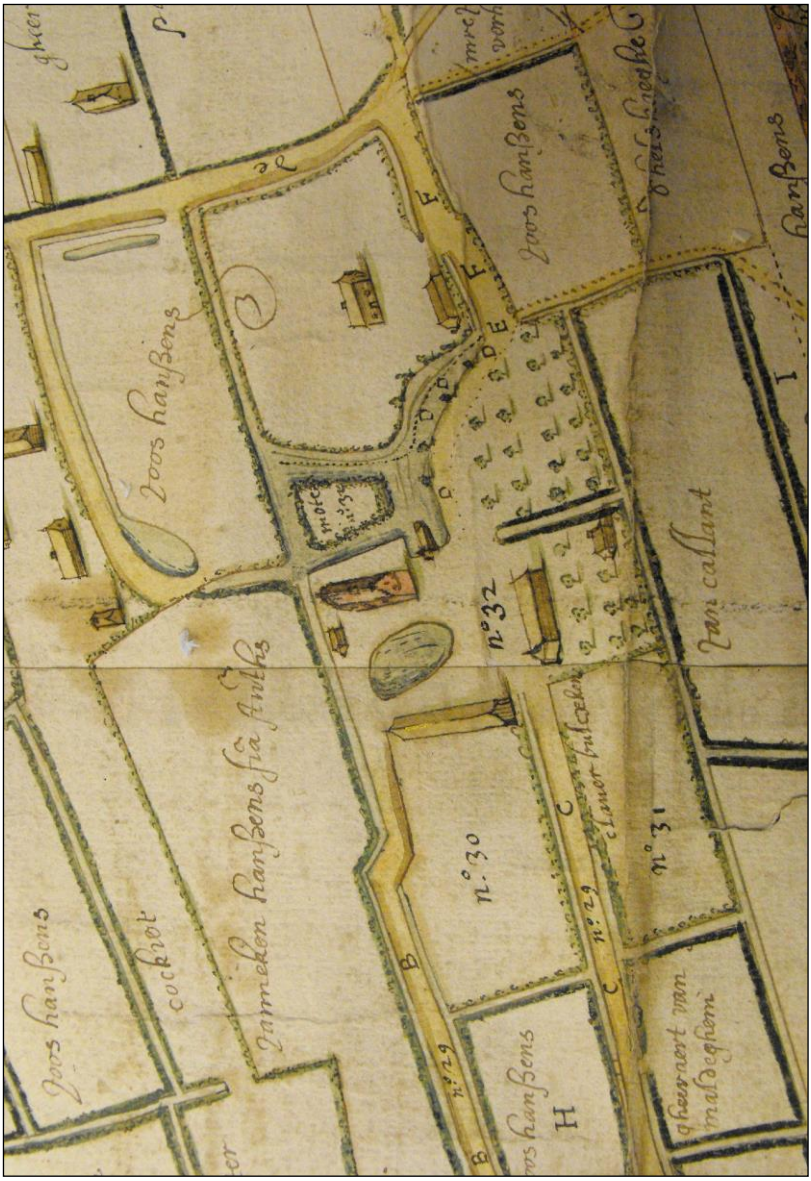
Joos hanßens
cockrot
Jannekeu hanßens fia stulhs
Joos hanßens
Joos hanßens
Joos hanßens
Jan callant
n° 32
n° 30
n° 31
n° 29
n° 29
gheeraert van maldeghem
hanßens

3 Het Hof te Landegem (1650)

Het Hof te Landegem lag op de Westhoek en werd in een document van 1548 ook Pachtgoed van de Aalmoezenij van Sint-Baafs genoemd en is nu bewoond door de familie Remi Martens op de Westhoek nr. 22. De hoeve was dus eigendom van de Sint-Baafsabdij in Gent.

Het Goed te Landegem werd in 1548 gemeten door Joos Martens; het strekte zich uit in Landegem, Nevele en Vosselare en bestond uit een pachthof met gebouwen, landen, bossen en meersen met een totale oppervlakte van 31 bunder en 595 roeden, d.i. een goede 41 ha. Achter de woonhuis lag een eilandje (waarschijnlijk de mote) en achter de schuur lag een boomgaard met een oppervlakte van 882 roeden (1,3 ha) die paalde aan een groetetuin. De gebouwen bestonden in 1548 uit een woonhuis, een schuur, een wagenhuis, een bakhuis, een kaashuis en een hoenderhok. Opvallend is dat er geen stallen worden vermeld, hoewel er sprake is van een *messinc* 'mesthoop'.

Op deze kaart van 1650 wordt het Hof te Landegem voorgesteld als een mote (zonder bebouwing), een grote vijver, een boerenhuis met zijtrapgevels en enkele losstaande gebouwen.

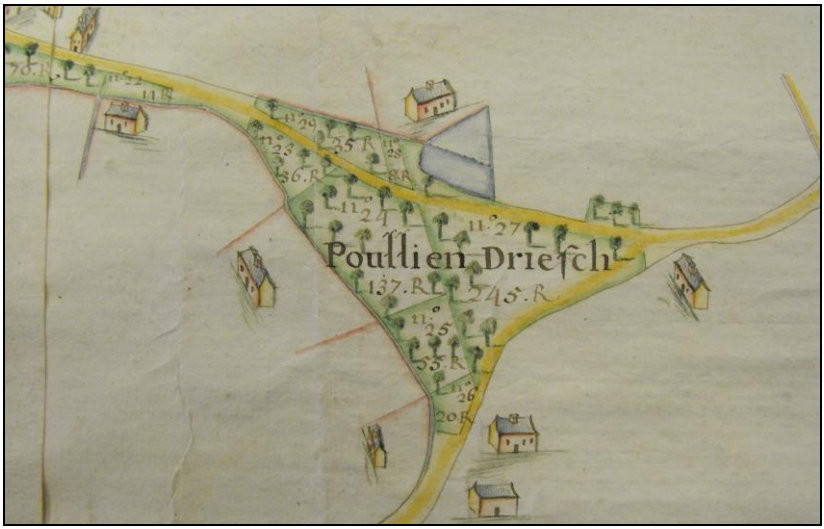
Poullien Driesch

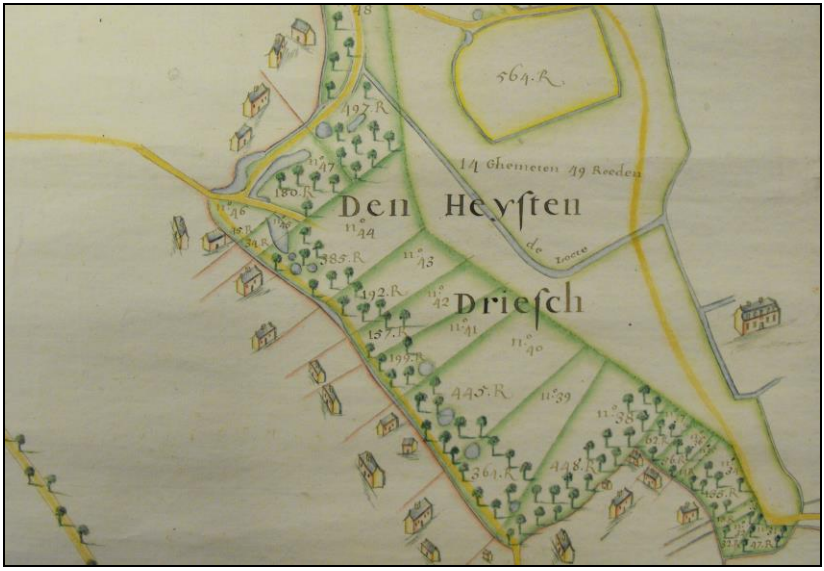
564.R
14 Ghemeten 49 Reeden
Den Heysten
de Loete
Driesch

4 De Driesen (1749)

In de vroege middeleeuwen waren driesen uitgestrekte gemeenschapsgronden buiten het vaste bouwlandareaal van de dorpsbewoners. Op die driesen werd ook aan akkerbouw gedaan, zij het niet permanent zoals op de akkers, maar tijdelijk. Nadat men er een aantal jaren na elkaar gewassen op had geteeld, was de grond uitgeput en liet men die weer op krachten komen door er gras te laten op schieten zodat de dries nu een tijdlang dienst kon doen als gemeenschappelijke weide. De Heistendries was zo een gemeenschappelijke weide, ten dele begroeid met laagstammig bos en struikgewas, waar de dorpelingen hun beesten mochten drijven.
De andere Landegemse driesen hebben zich ontwikkeld tot een gehucht of woonkern. De oudste is de Wildendries die voor het eerst wordt genoemd in 1391. Andere zijn de Kapellendries (heet nu Poeldendries), de Poeldendries (lag vroeger ten oosten van de Kapellendries) en de Varentdries (nu verdwenen). Elk van deze driesen was een kleine bewoningskern.

Op de kaart van 1749 *Driesschen binnen de Prochie van Landeghem* worden volgende Landegemse driesen afgebeeld: *Den Heysten Driesch, Wilden Driesch, Pouillien Driesch, Cappellen Driesch* en *Den Vaeren Driesch*. Het zijn stuk voor stuk kleine bewoningskernen, ze bestaan uit graasland, houtgewas, af en toe een stukje akkerland, en de omwonenden hadden er het weiderecht en houwrecht. De meeste driesen dateren uit de tijd van de ontginningen (11de-13de eeuw) maar zijn nooit tot echte dorpen uitgegroeid.

De Heistendries was een gemeenschappelijke weide en later permanent grasland.
De naam *heiste* komt uit het Germaanse *haisjo* ‘beukenbos’ en ‘struikgewas'. Het suffix -t in *heist* is een achtervoegsel dat plaatsen aanduidt die begroeid zijn met dit gewas.

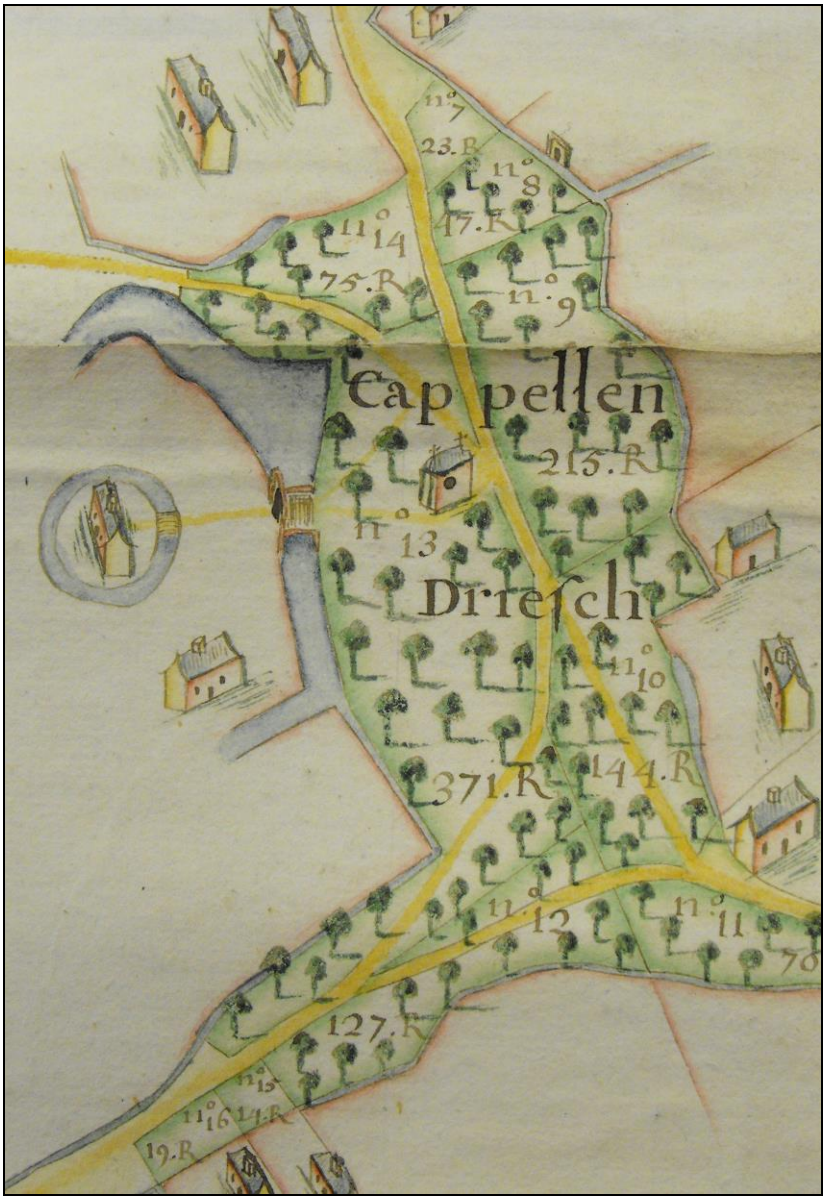
n° 7
23.R
n° 8
17.R
n° 14
75.R
n° 9
Cappellen
215.R
n° 13
Drieſch
n° 10
371.R
144.R
n° 12
n° 11
70
127.R
n° 15
n° 16
14.R
19.R

5 De Kapellendries (1749)

De Kapellendries, nu verkeerdelijk Poeldendries genoemd, kreeg zijn naam van de kapel die er sinds mensenheugenis staat.
Wanneer deze kapel werd gebouwd, weten we niet met zekerheid maar er stond zeker al in 1582 een kapel op deze plek. Tussen 1736 en 1738 werd ze herbouwd en ze was eigendom van de Gentse koopman Matthys Verberckmoes.
Tijdens de Franse bezetting (1795-1815) werden de meubelen uit de kapel verwijderd, er werd een schouw gemetseld en ze werd bewoond. In de Franse Tijd werden kerken en kapellen tot woonhuis omgebouwd om te verhinderen dat ze als kerkelijk goed zouden aangeslagen en openbaar verkocht worden.
Na de val van Napoleon werd in 1815 de schouw weer uitgebroken en de bewoner moest op bevel van de kerkmeesters de kapel verlaten. In 1851 werd de kapel geschilderd en gemarbreerd.
Ze werd zwaar beschadigd tijdens de Eerste Wereldoorlog. In de plaats van ze grondig te restaureren, werd voor een goedkope oplossing gekozen: de voorgevel werd gedeeltelijk met cement bezet en tegen de voorgevel werd een luifel gebouwd op getorseerde zuilen die afkomstig zouden zijn van de zwaar beschadigde parochiekerk in 1918.
Bij de restauratie in 1967-68 werd de portiek op getorseerde zuilen verwijderd, het bezetwerk werd afgekapt en de slechte stenen in de muren werden vervangen. Ook het smeedwerk van de deur werd hersteld, in de ramen werd nieuw glas gestoken, de vloer werd vernieuwd en de kapel werd geschilderd. Op 14 augustus 1968 werd ze opnieuw opengesteld voor de gelovigen.

Meierij

Op deze kaart van 1749 herkennen een woning, omgeven door een ringgracht met brugje en voorzien van een tweede walgracht met brug en toegangspoort. Het was tot 1603 de *meierij*, dit is het huis van de meier. De meier van Landegem was een vertegenwoordiger van de Graaf van Vlaanderen en de *meierij* was een leen dat gehouden werd van die graaf. De meierij is voor het eerst vermeld in 1390 en lag op de plaats van het huidige kasteel op de Poeldendries. Dit huis is te identificeren met het voormalige kasteel 'Van Hoobroeck-van ten Hulle', later bewoond door de Landegemse burgemeester de Kerchove d'Ousselghem.

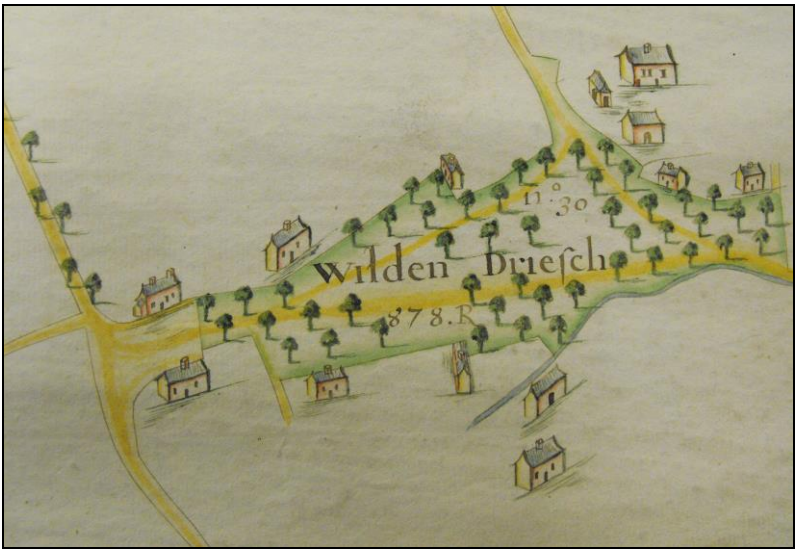
Wilden Driesch
11.° 30
878.R

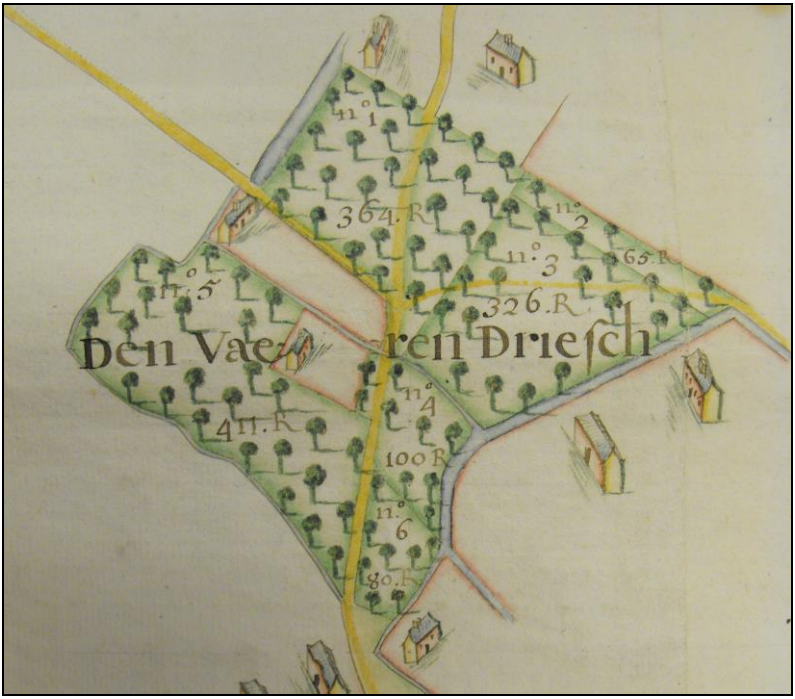
11.° 1
364.R
11.° 2
11.° 3
65.R
11.° 5
326.R
den Vaeren Driesch
11.° 4
411.R
100.R
11.° 6
80.R

6 Wilde en de Wildendries (1749)

De Landegemse wijk Wilde wordt voor het eerst vermeld in een document van 820-822, meer dan honderd jaar vroeger dan de naam dan Landegem zelf. Deze nederzettingsnaam luidt in het Germaans *wilthja* en is afgeleid van de waternaam Wilde, in het Germaans *wilthon* 'de wilde', nu Merebeek genoemd, die door de wijk stroomt. Op deze wijk ligt de Wildendries die voor het eerst vermeld wordt in 1391.
De Wildendries is zoals duidelijk op de kaart te zien een dorpsplein. Dit plein omvat graasland en houtgewas en de omwonenden hadden er weiderecht en houwrecht. De meeste driesen in het Meetjesland die als voormalige gehuchtpleintjes geïdentificeerd konden worden, dateren uit de tijd van de grote ontginningen (11de-13de eeuw). Toen in de 11de-13de eeuw de bevolkingsdruk toenam en dus ook de vraag naar voedsel groeide, volstonden de goede gronden, zoals de akkers en kouters niet meer om aan de stijgende vraag te voldoen. Gronden gelegen buiten het bouwlandareaal van de dorpsbewoners werden nu onder de ploeg gelegd. In de omgeving van de nieuw ontgonnen gronden ontstonden ook nieuwe woonkernen. De gebruikers van de gronden vestigden zich aan de rand van hun grond, vaak rond een pleintje waar ze hun dieren konden laten grazen. De Wildendries op het gehucht Wilde is hiervan een voorbeeld. De naam van dit gehucht is nu nog enkel bewaard in de straatnaam Wildekouter. Van de dries zelf is in het landschap niets meer overgebleven en ook de naam is verdwenen want de dries zelf is nu opgenomen in de Musschaverstraat. Wie goed toekijkt ziet achter de (nieuwe) huizen tegen de straatzijde hier en daar in de diepte nog een oud huisje of een stal staan op de grens van de vroegere Wildendries.

Varentdries

Deze dries paalde ten noorden aan de Kapellendries. Hij is gedeeltelijk verdwenen bij de aanleg van de spoorlijn Gent-Brugge en is nu helemaal opgenomen in een nieuwe woonwijk (o.m. Brielstraat en Bekstraat). Ten noorden van de Varentdries hing een valhek dat de heerlijkheid Nevele scheidde van de heerlijkheid Merendree, ook het Gaverse genoemd. De weg van de Varentdries naar Merendree liep door vier hekken, vandaar dat de wijk zelf Vierhekken werd genoemd. Op een kaart van 1749 staan de Varentdries, Kapellendries, Poeldendries, Wildendries en Heistendries afgebeeld als een weide beplant met bomen en waarrond enkele huisjes staan.

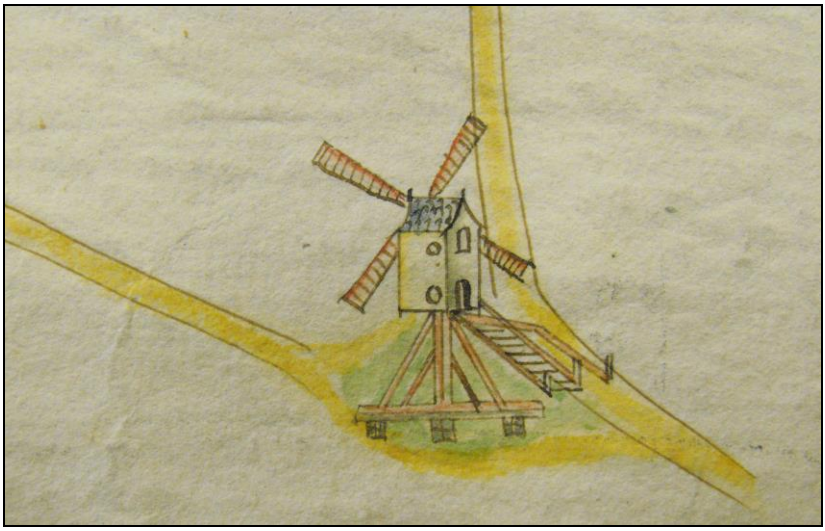

7 De Molens (1749)

Herenthoekmolen

De oudste vermelding van een molen op de Herenthoek dateert van 1434. Het was de heerlijke banmolen van de heer van Nevele. De oudst gedateerde schatting van deze molen dateert van 1595.

Tijdens het bevrijdingsoffensief in september 1918 werd de molen door de terugtrekkende Duitsers afgezaagd uit vrees dat hij door het Belgisch leger als observatiepost zou kunnen gebruikt worden.

Wildemolen

De Wildemolen, een houten korenwindmolen, is genoemd naar zijn ligging in het gehucht Wilde, op de driehoek gevormd door de Wildekouter en de Puttemeersstraat. Hij wordt voor het eerst vermeld in 1643. Tijdens de 18de eeuw werd hij heropgericht. In 1900 bouwde Petrus van de Casteele er een mechanische maalderij bij. In 1921 werd de molen door een storm vernield.

In de 19de en 20ste eeuw waren achtereenvolgens Constantin Ecke (1835), Constantinus Baele, Pieter Baele (1855), de kinderen Baele (1878), Theofiel Van de Casteele (1881) en Remi Vanheirzele (1914–1921) eigenaars van de molen.

In het oorspronkelijk molenhuis, dat rond 1960 nog bewoond werd door de laatste molenaar Alfred De Neve, was er een prachtige eiken balk die de zoldering schraagt. Op deze balk stond in sierlijke letters gekerfd: CIPRIA CIRON GHE TMI S ANNO MDCC. Deze tekst laat uitschijnen dat molenmaker Cipriaan Ciron (Cyprianus Siron) met lichtmis 17.. aan de molen (of het molenhuis) heeft gewerkt of gebouwd. Cyprianus Siron woonde te Landegem. Hij huwde er in 1727 met Elisabeth Isabella Schamp en overleed er in 1771 op 74-jarige leeftijd.

Sentier N° 46.
Sentier N° 46.
N° 46.
N° 46.
Sentier
Meerendré
Chemin

MERENDREE

1 Kerk en Gerolfswal (1845)

De oudst gevonden kaarten van Merendree dateren uit de 19e eeuw; een kaart bij het landboek van 1680-81 is niet teruggevonden. De hier afgedrukte kaart van het dorpscentrum van Merendree is een fragment uit de Atlas van de Buutwegen van 1845.

Het dorp van Merendree werd in 1845 beheerst door de kerk, het kerkhof, de pastorie Gerolfswal en enkele herbergen.
Het dorpsplein werd de Plaatse genoemd en was enkel maar een verbreding in de weg, nu ter hoogte van de Merendreedorp nrs. 18 en 20. Het huidige plein voor de kerk is het vroegere kerkhof.

Links van de kerk stond herberg Het Wethuys (nu o.m. restaurant Het verdronken Eiland). Hier zetelde van 1720 tot 1953-54 het gemeentebestuur van Merendree. Op een postkaart, gefotografeerd tussen de twee wereldoorlogen, is dit gemeentehuis nog duidelijk te zien.
Rechts van het kerkhof stond herberg Sint-Hubrecht, hier sprak de heer van Vinderhoute recht. Deze aloude herberg moest in 1797 plaats ruimen voor de bouw van het klooster en de meisjesschool, nu de Sint-Gerolfschool.

In het oog springend is de kerk van Merendree. De beschermde parochiekerk is de enige kerk in Vlaanderen die toegewijd is aan Sint-Radegundis. Zij zou gesticht zijn ten tijde van de H. Amandus in de 7e eeuw. De huidige kerk sluit aan bij de romaanse stijl met een typische achtkantige kruisingstoren
Tijdens de gevechten van de Eerste Wereldoorlog liep de kerk zware schade op: de toren was beschadigd, verscheidene obussen waren ingeslagen in het dak en het schip, het dak van de doopkapel was afgerukt en ramen waren verbrijzeld.
Tijdens de meidagen 1940 heeft de kerk enkele Belgische obussen moeten incasseren.
In opdracht van de toenmalige pastoor werd de pastorie omstreeks 1764 gebouwd op de plaats van het heerlijke kasteel van Merendree Gerolfswal of Meierswal genoemd. De oude omwalling is nog steeds bewaard.

Chemin N:1.
Chemin N:9.
Château.
Ponequesbeek.
Chemin N:1.
AB=275M

2 Twee kastelen en herbergen met geschiedenis (1845)

In de rechterhoek van dit kaartfragment staat het huidige omwalde Kasteel ter Wallen afgebeeld. Deze plaats is voor het eerst in 1418 vermeld als Goed ter Borg. Het was een omwalde hoeve met een oppervlakte van 21,5 bunder. Hier lag naar alle waarschijnlijkheid het ontstaan van Merendree want *borg* betekent 'burcht, slot, kasteel'.

Het Goed ter Borg paalt aan de Kale en aan de huidige Veldestraat. Van dit goed liep een rechte weg, de huidige Dreef, naar de kerk en een andere dreef naar een niet meer bestaande omwalde plaats, die in 1680 al een meers was geworden (beide niet op deze kaart afgebeeld).

Al in 1652 werd ene Balduinus Co(o)lman vermeld als eigenaar o.m. van de molen te Merendree en van dit goed.

Op 14 juli 1800 werd bij het graven van een vijver op die site een onversierde Romeinse urne gevonden, wat op een graf zou kunnen wijzen. Romeinse grafvelden lagen vaak aan de buitenkant van de nederzetting, langs wegen die naar een bewoningszone leidden. In die buurt zijn er verder geen aanwijzingen van Romeinse bewoning.

Op de plaats van het woord *Château* staat nu het zogenoemde kasteel Kervyn. In het landboek van 1680 vinden we op de wijk Stoktenpoeke nergens een kasteel vermeld, wel stonden er op de plaats van het huidige kasteel Kervyn een huis en een brouwerij die toen eigendom waren van Philips Guillaume Frans Wouters, heer van Vinderhoute en Merendree.

In 1688 was de brouwerij al verdwenen en de hofstede werd toen uit de hand verkocht voor 100 pond Vlaams. De koper, Jonkheer Louis Van(den) Hecke, ontvanger van de kasselrij van de Oudburg in Gent, bouwde de hofstede om tot een prachtig buitenverblijf, toen ook een *speelgoed* genoemd. In 1729 stonden er bij dit buitengoed een schuur, stallen, een boomgaard en een stenen poort. In 1738 werden deze goederen verkaveld, enkel het *Huys van plaisance* bleef bewaard en werd levenslang in pacht genomen door mevrouw Marie Conelie Ghellynck.

Chemin N: 1.
Chemin N: 9.
Ruisseau.
Château.

Château.
Ruisseau
Chemin N: 1.

In 1773 werd het buitengoed grondig verbouwd; er verrezen een notabel huis, stallen, een hoveniershuis, een duiventil, stenen bruggen, en een boomgaard en alles was gedeeltelijk omwald, o.m. door een omgelegde arm van de Poekebeek, ook Kale genoemd.

Door een ruil kwam jonkheer Jan Baptiste Kervyn in 1783 in het bezit van dit speelgoed.

Deze Jan Baptiste Kervyn liet bij zijn dood het buitengoed over aan zijn zoon Jozef, die op zijn beurt grote veranderingen liet aanbrengen. Na een reis naar Engeland liet hij zijn tuin volgens Engels model aanleggen.

Paul Marie Ghislain Kervyn de Meerendré (°Merendree 20.1.1817) liet in het zomerverblijf heel wat versieringen aanbrengen. De huidige eigenaar Piet De Baets liet het kasteel grondig restaureren.

Rechts van de weg, bij de brug over de Kale, stond de aloude herberg Het Lammeken, voor het eerst als huis vermeld in 1577. De herberg was in 1652 eigendom van Philips Vander Stricht, brouwer in Het Lam in Gent. Het verbaast dan ook niet dat hij aan zijn herberg in Merendree de naam “Het Lammeken” gaf. Bij het opmaken van de lijst van de herbergen in september 1793 wordt Het Lammeken nog steeds als herberg vermeld.

Links van de weg en palende aan de Kale stond herberg “Den auden Thol”. In oorsprong was dit een aanlegplaats, *Aerdeken* genoemd, waar de schippers varende op de Kale aan de heer van Vinderhoute tol moesten betalen. Enkel de schippers varend onder de vlag van de heer van Vinderhoute en de inwoners van Merendree mochten er vrij laden en lossen. In 1773 verschijnt voor het eerst in een document de naam *den auden tol*.

Chemin N:3.
Roodepoort,
ferme.

3 De Rode Poort (1845)

Langs de Alsemweg ligt de omwalde hoeve De Rode Poort die in 1584 voor het eerst werd vermeld (nu: Alsemweg nr. 16). Het is een vroeger heren-verblijf dat in de tweede helft van de 18de eeuw in het bezit kwam van Jonker Frans Bernaard de Smet, heer van Leistraat. Het werd in die tijd omschreven als een hofstede met schuur, stallen, wagenhuis, overbuur en had een oppervlakte van 535 roeden.

Het goed was met een lindendreef verbonden met de Alsemweg. Op een gevelsteentje boven de deur staat het jaartal 1773.

De naam *rode poort* roept enkel vragen op. Het is onwaarschijnlijk dat de kleurnaam rood slaat op de dakbedekking want in 1584 waren zeker op het platteland de huizen en stallen met stro gedekt; pas later kwamen harde materialen in gebruik. Het is mogelijk dat de ramen, de deuren of de gevel van deze hoeve rood waren geschilderd en dat 'poort' gebruikt is om de hele hoeve aan te duiden. Rode verf was heel gemakkelijk te maken uit ossenbloed.

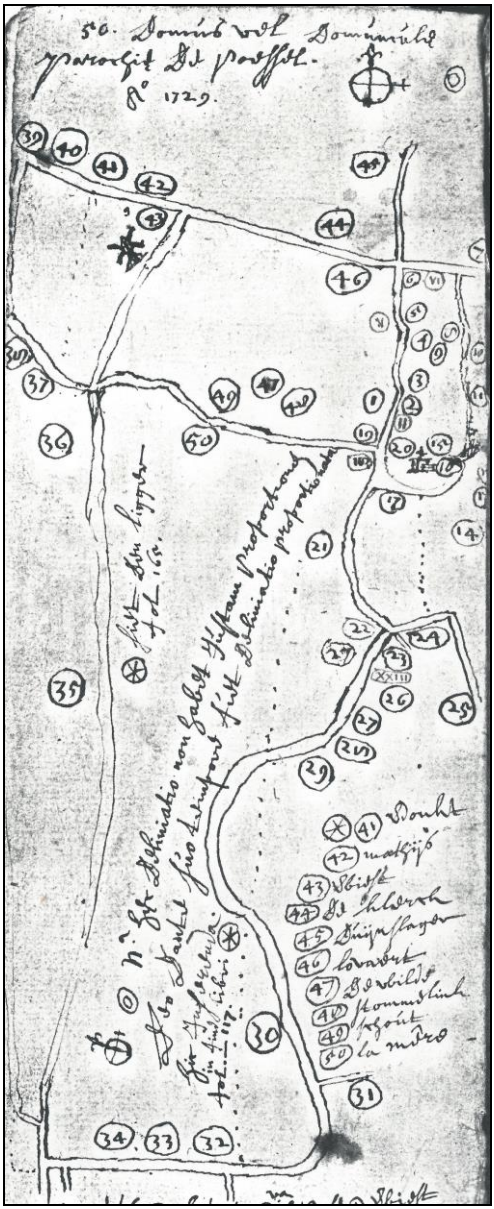

POESELE

1 De geschetste kaart van pastoor Leyten (1729)

De Poeselse *Status animarum* (lijst van alle parochianen) van pastoor Paulus Leyten uit 1729 toont ons een ruwe schets van de plaats van de vijftig woningen van de parochie Poesele en geeft een uniek beeld van wie er op dat moment in de parochie woonde.

Naast deze algemene kaart maakte de pastoor ook zes detailkaarten van de parochie en een uitgebreide lijst van alle gezinnen en hun samenstelling. Het Poesels deel van de wijk Kerrebroek maakte toen geen deel uit van de parochie Poesele maar van de parochie Nevele. Poesele Kerrebroek werd pas bij de parochie Poesele gevoegd in 1803.

Paulus Leyten was meer dan 44 jaar de dorpsherder van de parochie Poesele. Hij werd geboren in het Nederlandse dorpje Netersel (nu gemeente Bladel) in het diocees 's Hertogenbos in de Noord-Brabantse Kempen. Voor hij in Poesele als dorpspastoor werd aangesteld, was hij onderpastoor te Dendermonde. Van hem is daar ook een *status animarum* bekend uit 1708-1709 met als titel *'Afteekening der straeten en der huyzen van Dendermonde en hunne bevolking'.* Deze telling bestaat uit schetsen van de straten en de huizen van Dendermonde met hun naam, hun eigenaars en hun bewoners. Paul Leyten werd pastoor van Poesele benoemd op 3 januari 1710 en overleed in zijn pastorie in de Beentjesstraat op 26 juli 1754. Hij werd 84 jaar. Zijn stoffelijk overschot werd bijgezet in de kerk.

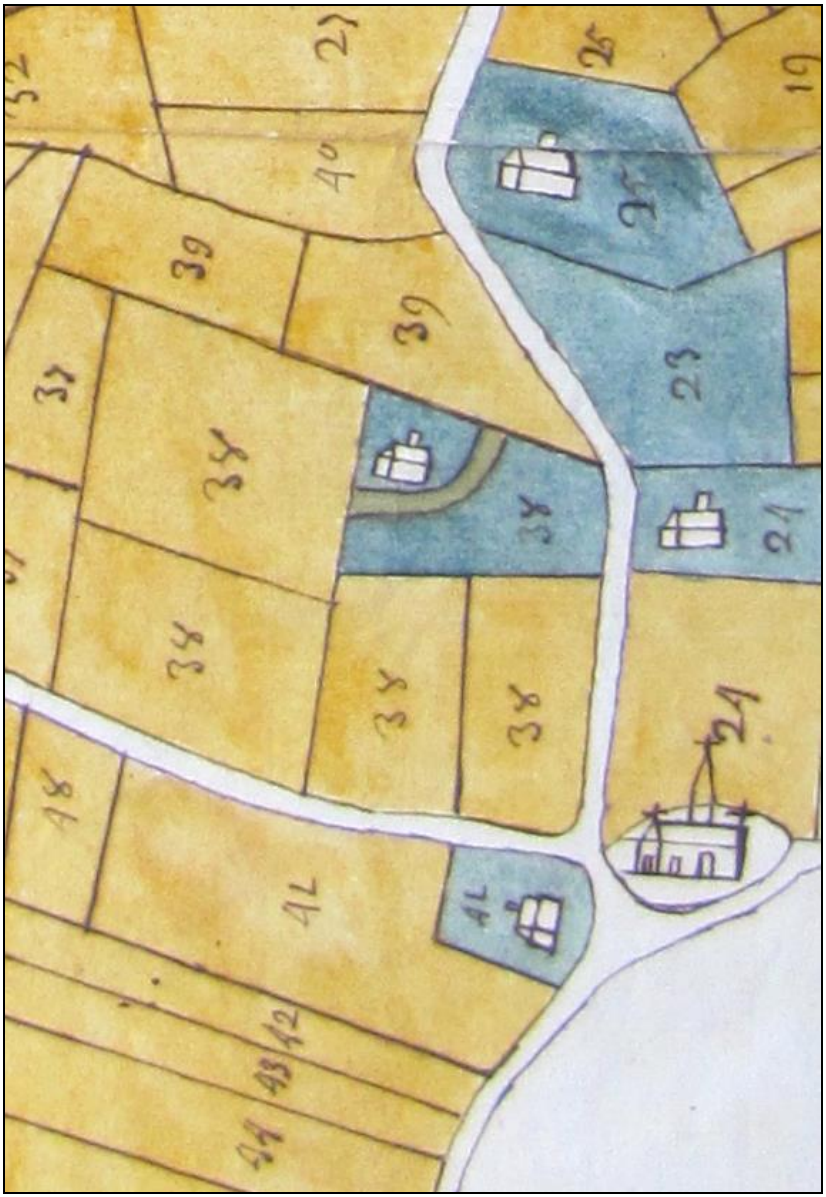
52
27
25
19
40
25
39
39
23
37
38
38
24
38
38
38
24
48
41
41
42
43
44

2 Poesele kerk en omgeving (1637)

De oudste vermelding van de Sint-Laurentiuskerk dateert van 1121. Op kerstavond van dat jaar schonk Lambert, bisschop van Noyon-Doornik, het patronaat van de kerk aan abt Wulverik van de Sint-Baafsabdij van Gent. Tijdens de godsdienstberoerten werd de kerk zwaar beschadigd en werd de klok geroofd. Een nieuwe klok kwam er pas in 1635. In het begin van de 17de eeuw was de kerk nog grotendeels bedekt met stro, enkel de klokkentoren had een volledige schaliënbedekking. De toren bevond zich ongeveer in het midden van het gebouw met daaronder de hoofdingang langs de zuidkant van de kerk. Volgens de oudste afbeelding van de kerk uit 1627 bevond de hoofdingang zich echter langs de westkant van het gebouw. Er waren drie altaren. Het hoofdaltaar was toegewijd aan de H. Drievuldigheid en de zijaltaren aan de H. Laurentius en O. L. Vrouw. Ondanks de vele schenkingen en extra belastingen opgelegd aan de inwoners verkeerde de kerk omstreeks 1637 in een zeer slechte staat. In 1849 werd ze bouwvallig verklaard en afgebroken. Ze had toen een lengte van 17 meter en was 12 meter breed. De huidige kerk dateert van de periode 1850-1852. Ze werd opgericht naar een ontwerp van priester-architect August Clarysse.

De oude pastorie in de Beentjesstraat (nr. 38 – nu: Beentjesstraat 13) dateert van 1757. De vroegste vermelding van het bestaan van een pastorie in de Beentjesstraat vinden we terug in de penningcohieren van de 10de en 20ste penning (1572-1574). In 1637 was de pastorie bewoond door Jan De Drijver. Hij was pastoor van Poesele van 3 augustus 1628 tot 24 april 1678 en baatte, zolang zijn gezondheidstoestand hem dat toeliet, zelf de landen van de pastorie uit die toen een oppervlakte hadden van 2140 roeden. In 1845 werd een nieuwe pastorie opgericht in de Poekestraat.

Het bebouwde perceel (nr. 41) rechtover de kerk was destijds belast met een rente van 3 schellingen per jaar betaalbaar op Sint-Andriesdag (30 november) ten voordele van de kerk.

3 Het Goed ten Briele en het Walleken (1637)

Pieter Smessaert was in 1447 de bewoner van het Goed ten Briele (nr.70 – nu: Bredeweg 34). Hij pachtte de omwalde hoeve met de omliggende landerijen en weiden voor een periode van negen jaar van Cornelis de Jaghere en Willem vander Cameren voor de jaarlijkse pachtsom van 13 ponden 8 schellingen groten. Smessaert pachtte in totaal 24 bunder verspreid over de parochies Poesele en Lotenhulle.
Kateline vander Cameren, dochter van Willem was de volgende leenhouder (1459). Het leen had toen een oppervlakte van 10 bunder en 50 roeden. Het hing af van het leenhof van de heer van Poesele. Jan de Crooc en later zijn dochter Margriet die gehuwd was met Jan de Vechtere (1527) waren de volgende leenhouders. Latere leenhouders waren Willem van Hauweghem (1568), Jan van Hauweghem (1580). Deze laatste verkreeg in 1585 van Eleonora de Montmorency, vrouwe van Poesele (en Nevele) dat de leengronden in erfgronden mochten veranderd worden op één bunder na. Joos van Doorne was leenhouder in 1616. Hij werd in 1638 opgevolgd door Adriaen Braet, gehuwd met Joosyne van Maldeghem, de weduwe van Joos van Doorne.

Het Walleken (nr. 63 – nu: Bredeweg 18), een kleine omwalde hofstede, behoorde in 1572 toe aan Chrystiaen Symoens en later aan zijn zoon Christiaen (1587). Later eigenaars waren Guillaume Leducq (1637), Adriaen Dhamere (1671) en na hem molenaar Laurens De Clercq. Het bleef de woonst van de Poeselse molenaars tot het laatste kwart van de 19de eeuw.

Het *Pachtgoed van Gheerolf Heyndrickx* (nr. 65 – nu: Beentjesstraat 55) had een oppervlakte van acht bunders en een gemet en was in 1572 verhuurd aan Pieter Loynkins voor de jaarlijkse som van 12 pond 10 schellingen groten en 23 halsters haver. Gheeraert Speeckaert was de eigenaar in 1587. Het pachtgoed bleef in het bezit van de familie Speeckaert tot het einde van de 17de eeuw.

Het Popelierken (nr. 75 – nu Bredeweg 30-32) was een van de oudste herbergen van Poesele. Tijdens de godsdienstberoerten was de taverne vernield en verlaten. Tijdens de 17de en 18de eeuw was het opnieuw herberg. Schuin over deze herberg was de smidse gevestigd.

4 De oudste nederzettingen (1637)

De naam Poesele betekent letterlijk 'verblijfplaats of woonplaats aan de Poeke(beek)'. De percelen met het nr. 16 op de kaart zouden hier zeer goed aan deze voorwaarde kunnen voldoen. In het landboek wordt het perceel omschreven als zijnde een omwalde mote met twee singels. Het gaat hier dus duidelijk om een verdwenen omwalde en versterkte hoeve waarvan de hoevewoning (nr. 17 – nu: Oude Kerkstraat 14-16) zich in de eerste helft van de 17de eeuw reeds buiten de mote bevond. Naar de percelen 16 en 18 loopt een dreef die nog steeds de toegang geeft tot de Oude Kerkstraat 16 die reeds sinds de 15de eeuw bekend stond als de *dreve naer Poesel bos*.

Het perceel met nr. 14, links van de mote, was een bosje waar tijdens 17de eeuw de vierschaar van Poesele zetelde.

Het kleine perceeltje met het nr. 28 langs de Neerschuurbeek maakte deel uit van een leen van "de heer van Nevele en de heer van de vrije eigendom van Poesele zoals een oorkonde van 22 januari 1464 vermeldt waarin Feisin de Loef het recht krijgt om te vissen in de beek tussen het Schuurveld in Lotenhulle en Poesel Walle (samenvloeiing Neerschuurbeek en Poekebeek).

Op het perceel met het nr. 24 zien we een kleine omwalde mote waar volgens de volksoverlevering ooit een verblijfplaats of eigendom van de Tempeliersorde zou gestaan hebben. Met zekerheid kunnen we wel stellen dat het hier gaat over een oude versterkte hoeve die echter al in 1587 was verlaten. Toen werd ze omschreven als een stuk land dat “de oude stede” werd genoemd.

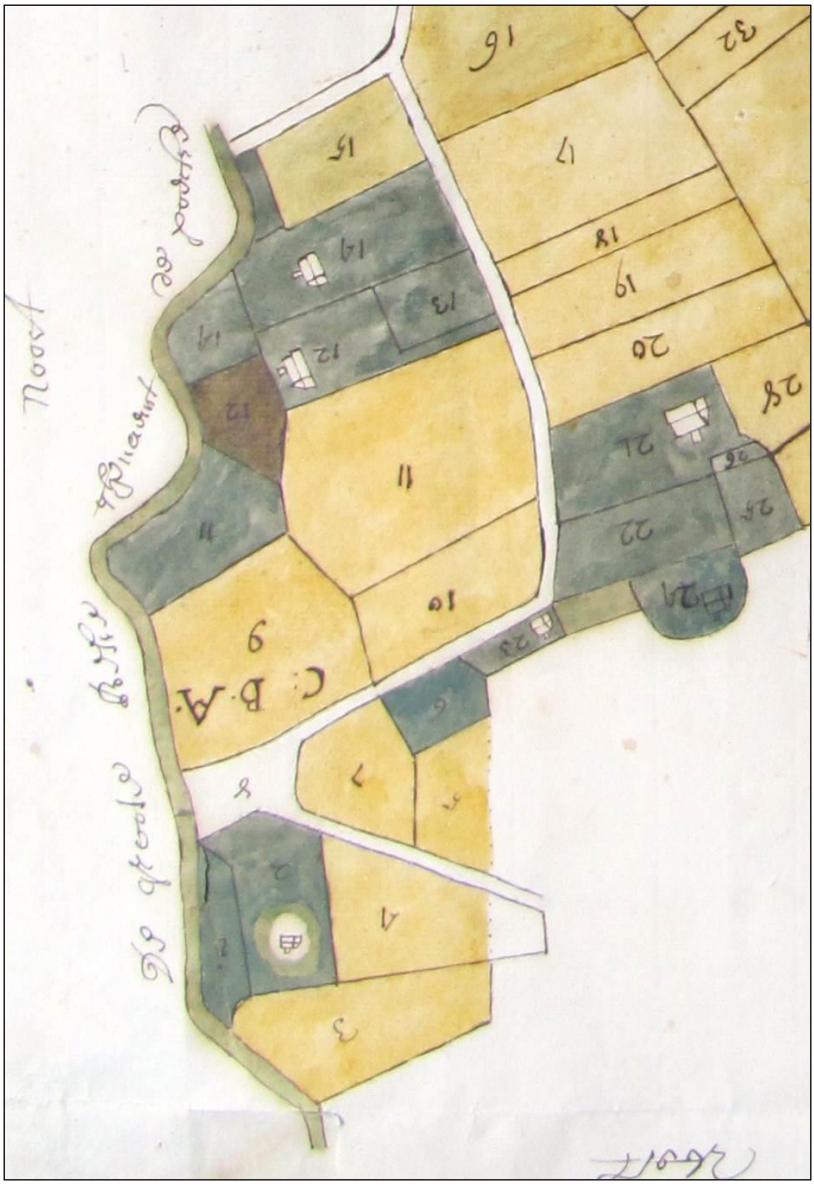
C: B.A.

5 Poesele Kerrebroek (1637)

De heerlijkheid van Kerrebroek was afhankelijk van de Gentse St.-Baafsabdij en later van de bisschop van Gent en strekte zich uit over Nevele, Meigem en Poesele. Poesele Kerrebroek maakte tot 1803 deel uit van de parochie Nevele maar ressorteerde bestuurlijk onder de gemeente Poesele.

De omwalde hoeve (nr. 2 – nu: Spoelstraat 3) was in het begin van de 17de eeuw eigendom van Herculus van Kerrebrouck en later van zijn echtgenote Kathelyne de Pestele en haar kinderen. In de tweede helft van de 17de eeuw was de hoeve eigendom van Guillaeme Braet.
Het perceel nr. 8 wordt omschreven als een klein erf dat het Gemeente van Poessele heette (gemeente hier in de betekenis van vergaderplaats). Op deze laag gelegen gronden lag de straat om door de beek te rijden en de weg naar een (voetgangers) brug over de Poekebeek.

Het perceel nr. 10 kreeg als toponiem *de baronie* omdat de arme weduwe Danneels die er eind de 17de eeuw woonde spottend de *barones* werd genoemd.

De percelen nrs. 22, 24, 25 (nu: Nieuwe Kerkstraat 2) maken deel uit van de voormalige hoeve die we nu kennen als het Goed of Hof ter Walle. Op de figuratieve kaart in het landboek van Poesele van 1637 staat vaag een woning afgebeeld maar in de beschrijving van het perceel wordt wel een *behuisde hofstede* vermeld. In het landboek van 1670 kunnen we zien dat er op het grondgebied van de huidige hoeve drie woningen staan. Vanaf de 18de eeuw komt er opnieuw een groepering van de percelen. In 1825, bij het omspitten van de boomgaard werd hier een geldschat gevonden bestaande uit Spaanse kronen en halve kronen, geslagen onder de regering van Albrecht en Isabella (1598-1621), voor een waarde van ongeveer 1000 frank. Dit laatste wijst er op dat de toenmalige bewoners de hoeve waren ontvlucht en nooit meer zijn terug gekeerd.

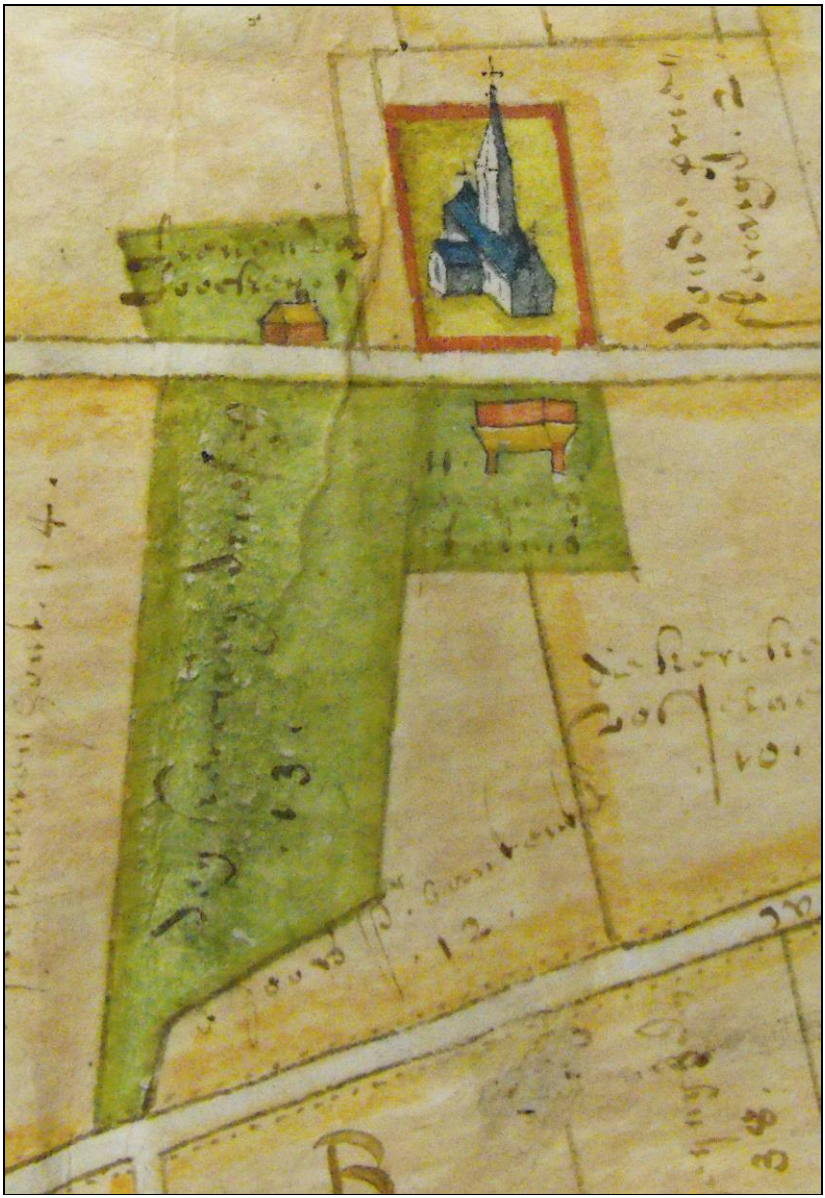

VOSSELARE

1 Kerk en omgeving (1644)

De huidige kerk van Vosselare werd in gebruik genomen in 1952. Ze vervangt de gotische kerk die op 25 mei 1940 opgeblazen werd door het Belgische leger. Deze kerk was een reconstructie van de oude kerk die in oktober 1918 werd vernield. Het was een laatgotische driebeukige kruiskerk die terug gaat tot in de 14de eeuw.

Ze is opgericht op het uiteinde van een kouter die in 1644 nog bij het *Klein Goed ter Meersch* behoorde. Dit laat vermoeden dat de Sint-Elooiskerk op de oorspronkelijke gronden van de *Heerlijkheid ter Meersch* werd opgericht evenals het *guldenhuis* van de aloude Sint-Elooisgilde naast de kerk. Deze woning werd bewoond door de koster. Rechtover de kerk stond herberg *De Croone.* Het kerkhof rond de kerk was behoorlijk afgesloten en er was één toegang langs de straatzijde. Rechts van de kerk stond eertijds de pastorie vandaar dat het perceel land "de oude priesteraage" wordt genoemd.

De oudste vermelding van een kerk in Vosselare dateert van 1087. In een tekst van 1230 wordt melding gemaakt van herstellingen aan het belfort van de toren zodat de klokken opnieuw in de toren zouden kunnen gehangen worden.

Vosselare was in de in de 13de en 14de eeuw de verblijfplaats van enkele vooraanstaande families zoals enkele heren van de heerlijkheid Meere, de families Goethals, Van der Couter, Van Zillebeke, Van Zandtvoorde, Van der Meersch van Nevele, Van der Vennet enz.. die hun parochiekerk rijkelijk begiftigden en zich lieten begraven in het koor van de kerk. Tijdens de Beeldenstorm had de kerk zwaar te lijden en werden heel wat kunstwerken vernield. De oude grafstenen werden vernield tijdens de vernieling van de kerk in oktober 1918.

In de kerk bestaat sinds de 14de eeuw of vroeger de broederschap van Sint-Elooi. Ze werd opgericht door de familie van der Meersch van Nevele. In 1379 deed ridder Jan van der Meersch een belangrijke schenking aan de kerk waarbij verwezen werd naar de oprichting van de Sint-Elooisgilde door een voorvader.

2 De oude pastorie van Vosselare (1644)

De pastorie van Vosselare stond oorspronkelijk rechts van de kerk op de plaats waar de laatste pastorie stond. Ze werd vóór 1644 door brand verwoest en niet in 1658 zoals vermeld staat in de Geschiedenis van Vosselare uit 1867 door Frans De Potter en Jan Broeckaert. Op de kaart van het renteboek van 1644 staat naast de kerk namelijk geen gebouw meer afgebeeld en vermeld. Dit betekent dat deze pastorie niet werd gebouwd onder pastoor Thomas De Wolf maar onder een van zijn voorgangers Pieter van Vlaenderen (1630-1642) of Pieter van de Vijvere (1643-1657).

De pastorie, zoals afgebeeld in het renteboek van 1644, bevond zich toen in de Lagestraat (nu nr. 16) naast een bos. Ze was gelegen in een rechthoekige omwalling en stond toen als pastorie vermeld. Achter de omwalling lag een vijver.

Na de oprichting van een nieuwe pastorie naast de kerk in 1833 werd deze pastorie gebruikt als buitenplaats. De Nevelse vrederechter Schatteman was o.a. een van de bewoners tijdens de tweede helft van de 19de eeuw.

3 Het Goed ter Meersch (1644)

De naam van deze historische hoeve verwijst naar de familie *van der Meersch* die hoogstwaarschijnlijk vanaf de 14de eeuw eigenaar was van dit goed. Een eerste vermelding van de naam vinden we in een oorkonde van 20 juni 1344, waarin een zekere Jan van der Meersch als baljuw van het Land van Nevele optreedt. De naam *Goed ter Meersch* wordt voor het eerst vermeld in 1442. Het was toen eigendom van Jan van der Meersch van Nevele en werd in pacht gegeven voor een termijn van negen jaar aan Lauwereins Meere voor de jaarlijkse som van 23 pond groten, 3 stenen vlas en 12 kapoenen. De hoeve was een leen van de Heer van Nevele. Het was de familie van der Meersch van Nevele die volgens de overlevering de broederschap of de gilde van Sint-Elooi in de kerk van Vosselare oprichtte. Nog volgens de overlevering was het Goed ter Meersch eigendom van de Tempeliersorde voor het goed in het bezit kwam van de familie Van der Meersch. Midden de 19de eeuw waren er nog sporen te zien van een oude ingangspoort en de oorspronkelijke stallen uit de 12de eeuw.

Het Groot en het Klein Goed ter Meersch

Op het einde van de 16de of het begin 17de eeuw wordt het *Goed ter Meersch* gesplitst in het *Groot Goed ter Meersch* (nu: Landegemstraat 4) en het *Klein Goed ter Meersch* (nu: Rysseveldtstraat 4). In november 1605 werden beide eigendommen opgemeten. Het *Groot Goed* had een oppervlakte van 38 bunder 702 roeden (+/- 52 ha) en het *Klein Goed* van 26 bunder 648 roeden (+/- 36 ha)

Op de kaart van 1644 zien we een zeer goede voorstelling van het *Groot goed ter Meersch*. Het pachtgoed had toen nog zijn oorspronkelijk, versterkt, karakter behouden. Het opperhof stond op een mote omringd door een cirkelvormige omwalling. Hiernaast lag het neerhof, de eigenlijke uitbating. Het geheel was nog voorzien van singels en een walgracht. Dit laat vermoeden dat de hoeve reeds tijdens de Frankische periode ontstaan is. Het *Klein Goed ter Meersch* is duidelijk van jongere datum en vertoont geen omwallingen. Het wordt omschreven als de hofstede van het Klein Goed ter Meersch met een stuk land achter de schuur genaamd de Braambulk met een kleine wal waar de bakoven staat.

Philip de Labije, baljuw van Nevele, woonde in 1665 op het opperhof van het Groot Goed ter Meersch dat toen het *'Kasteel ter Meersch'* werd genoemd.

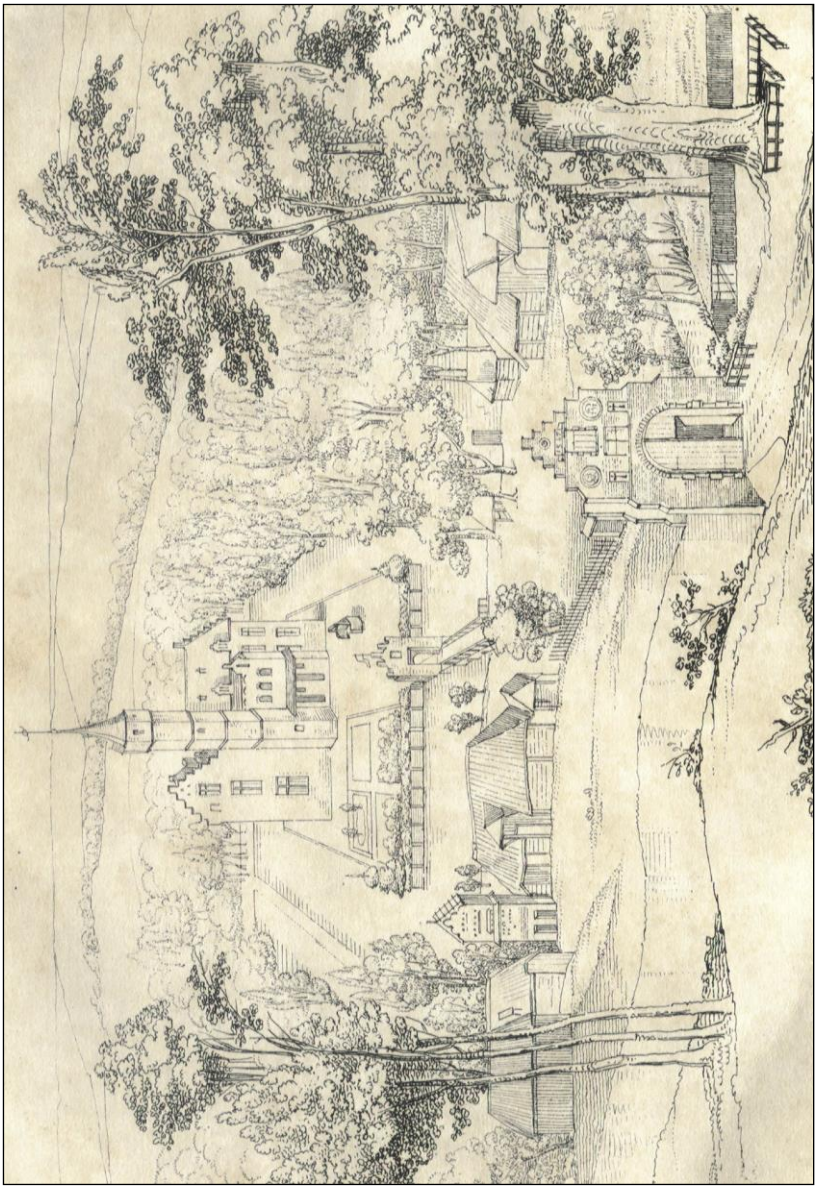

4 Meirekasteel (1547)

Rond het midden van de 14de eeuw droeg de heerlijkheid reeds de naam *hof ter Meere* en was zij in het bezit van de heer Van der Meere. Het was een van de belangrijkste lenen van de heer Van Nevele (nu: Meirstraat 7-13).
De *heer van ter Mere* had vrije vogelvangst, jacht en visvangst op heel zijn grondgebied. Tweemaal om de zeven jaar mocht hij de straten van zijn heerlijkheid laten schouwen om te zien of ze wel goed onderhouden werden. Hij had het recht een jaarlijkse doorgaande waarheid te houden en feit- en dagwaarheden telkens hij dit nodig achtte. Tenslotte bezat de heer het patronaatschap over de kerk van Deinze. Hiertoe behoorden drie parochiekerken, namelijk Deinze, Meigem en St.-Jans-Leerne, zeventien beneficiën, de kapelanijen, kosterijen en de rechten aan deze kerken verbonden.
Jaarlijks betaalde de Heer van Mere zes pond groten aan de heer van Nevele. Wanneer hij stierf, waren zijn erfgenamen 10 pond parisis en kamerlinggeld als verheffingsrecht schuldig; wanneer hij het leen verkocht, eiste de heer de tiende penning van de verkoopsom, reliëf en kamerlinggeld.
In 1547 was Jan Viertale de heer van Mere, Hij liet toen een schilderij maken van zijn kasteel en de omgeving. Dit schilderij bevond zich in 1867 nog in het kasteel van Vosselare. Op basis van dit schilderij werd de gravure gemaakt waarmee A. L. Van Hoorebeeke zijn werkje *Notice historique sur la commune et église de Vosselaere*, uitgegeven te Gent, in 1845 illustreerde. Zo kunnen we ons een beter idee vormen van de toestand van het kasteel en zijn directe omgeving in het midden van de 16de eeuw. We zien een fraai poortgebouw aan de toegang tot het domein met een trapgevel. Op de voorgevel prijken medaillons en er is een monumentale toegangspoort. Er is een neerhof en een opperhof. Op het neerhof zien we de hoevegebouwen en links in het midden een in het oog springende duiventoren. Het opperhof is van het neerhof gescheiden door een brug. Op het einde van die brug bevindt zich een tweede toegangspoort waarboven het banier van de heer van Mere wappert. Op het opperhof het kasteel met aangelegde siertuin. De vierschaar van de *heerlijkheid ter Mere* zetelde onder een reuzenlinde die op het uiteinde stond van de kasteeldreef.

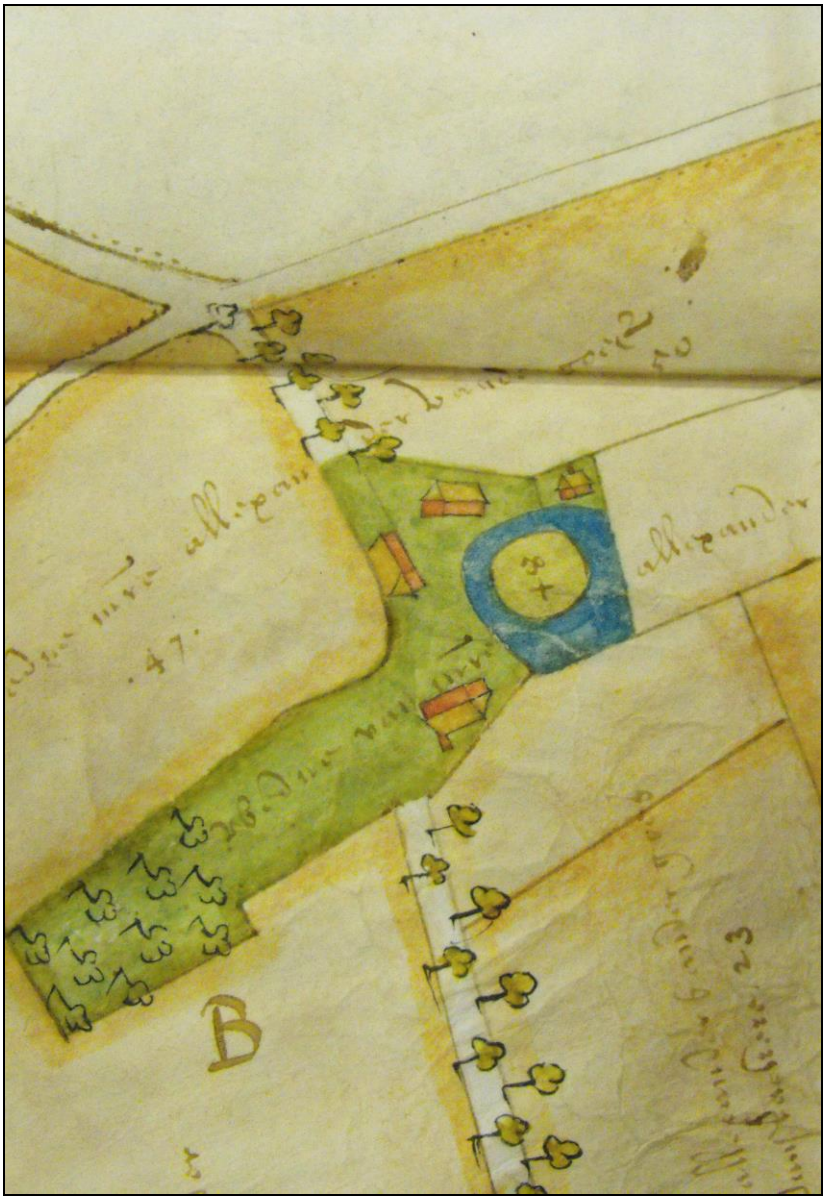
B

5 Het Leen Ter Duust (1644)

Dit leengoed is gelegen langs de Kouterstraat (nu: nr. 4). De naam is afkomstig van de familie van der Duust. In 1376 was Jan vander Dust schepen van Nevele Binnen.

In het begin van de 15de eeuw hield Filips van der Duust zes bunders land, gelegen in de parochie van Sint-Elooi (Vosselare) in leen van de heer van Nevele. Leenhouders tijdens de 15de eeuw waren Hannekin vander Love (1453), Jan vander Loeve (1460) en Daniel vander Loeven (1493). Het bestond toen uit een neerhof, een mote, cultuurland en grasland.

Toen Gillis De Wert het leengoed in pacht nam in 1624 maakte het deel uit van de uitgestrekte bezittingen van Alexander vander Goes. Loyse van Esch, de echtgenote van vander Goes erfde zijn goederen bij zijn overlijden. Rond het midden van de 17de eeuw bezat zij 30 bunders land, bos en weide en twee hofsteden met wallen en een mote, waaronder het leengoed ter Duust.

Toen Loyse van Esch in 1659 al haar bezittingen in Vosselare verkocht aan Guillame Huwe had het leengoed ter Duust een oppervlakte van 9 bunders en bestond het uit: het pachthof met de mote, drie percelen zaailand waaronder de *cleenen duystackere* en de grote *duystackere* en twee meersen langs de Kale.

Op de afbeelding uit het renteboek zien we dat de mote verlaten was. De hoevewoning stond links van de dreef naar de meersen van de Kalevalei. Links en rechts van de oprit naar de hoeve stonden de stalling en de schuur en uiterst links tegen de omwalling van de mote de bakoven of het ovenbuur dat gemakkelijk te herkennen is aan de kleine schoorsteen boven het dak.

De huidige hoevewoning bevindt zich op dezelfde plaats als de woning op de kaart van 1644. Ook de aftekening van de mote is nog duidelijk zichtbaar in de huidige perceelstructuur.

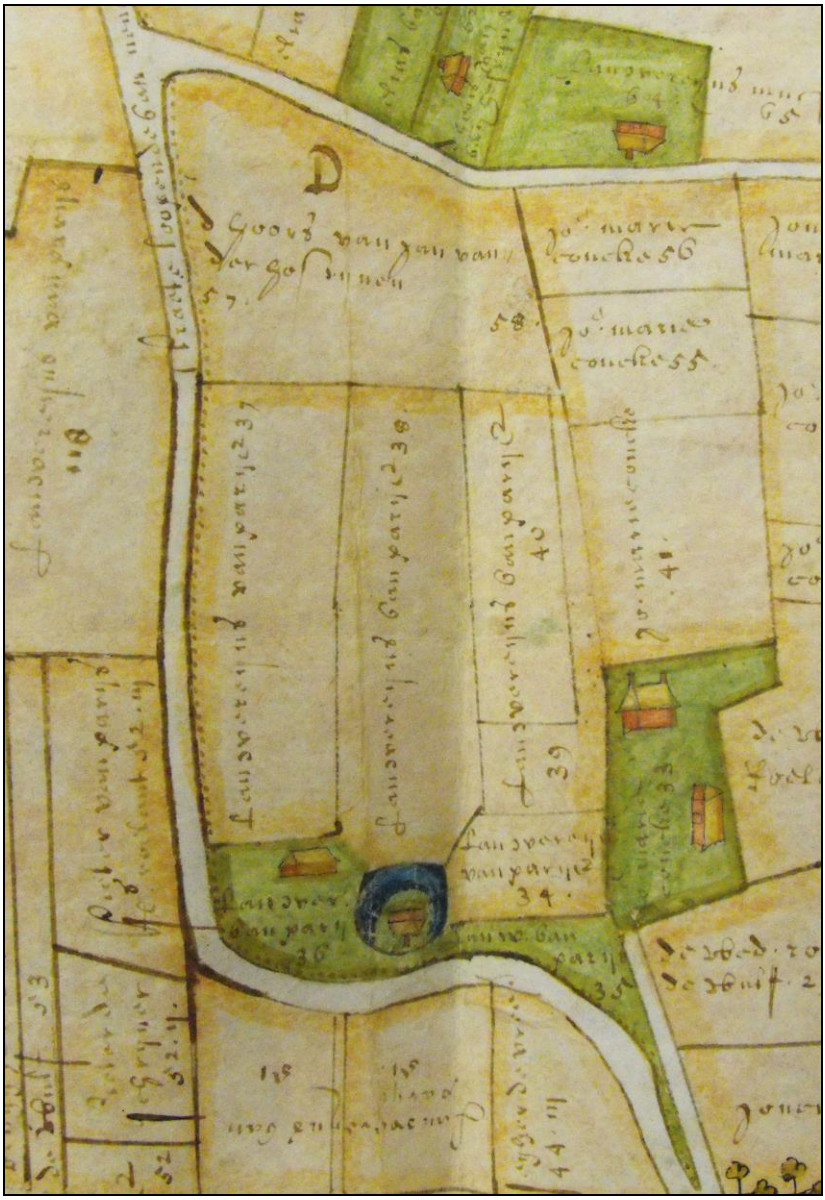

6 De Kervijnhoeve en het Leeuweriksleen (1644)

De Kervijnhoeve

De Kervijnhoeve ontleent haar naam aan de familie die ze in de eerste helft van de 19de eeuw in bezit had. In 1843 was Louis Charles Kervyn, pastoor te Gent, de laatste eigenaar van de familie Kervyn. De hoeve is gelegen langs de Gentstraat nr. 16. Op de zijgevel van de huidige woning hangt een houten bord *"De Cluysse anno 1450 De Kervijn".* Volgens de volksoverlevering was de hoeve, net als het *Goed ter Meersch*, ooit een Tempeliersgoed.
De hofstede was een leen dat afhing van de Heer van Nevele. Het bestond in het midden van de 16de eeuw uit een: behuisde hofstede zijnde een omwalde mote met enkele stukken land die samen een oppervlakte hadden van ongeveer 5 ha. In het midden van de 16de eeuw was Lysbette van Wontergem eigenaar van de hofstede en 10 bunders land in Vosselare. Het leen was achtereenvolgens in het bezit van de families Van Wontergem, Van Parijs en Van Biervliet.

Tot in 1950 bleef het een omwalde hoeve met poort en brug. Op vandaag is een groot deel van de omwalling links van de woning bewaard gebleven.

Het Leeuweriksleen

In 1460 wordt dit leen voor het eerst vermeld. Het is gelegen langs de Gentstraat nr. 14. Beatryce vande Haute, de echtgenote van Justaes van Overbeke hield toen het *Leeuwercx leen* in leen van de Heer van Nevele. Het was jaarlijks belast met 12 schellingen parisis en was 4 bunders groot.
In de eerste helft van de 16de eeuw is Jan vande Putte de leenhouder, daarna zijn zoon Lieven en na zijn overlijden in 1571 kwam het leen in bezit van diens broer Jan. Jans zoon Lieven verkocht het leen aan Pieter Coucke wiens dochter Marie in 1644 eigenares was van het leen en de omliggende gronden.

Tijdens de 18de eeuw kwam Charles Joannes van Larebeke in het bezit van het *Leeuwericx leen* en een aantal percelen land, meers en bos die vroeger eigendom waren van Marie Coucke. Zijn zoon Petrus Frans erfde de goederen van zijn vader. Rond het midden van de 18de eeuw verkocht hij zijn leen- en erfgronden aan Herman Lamme.

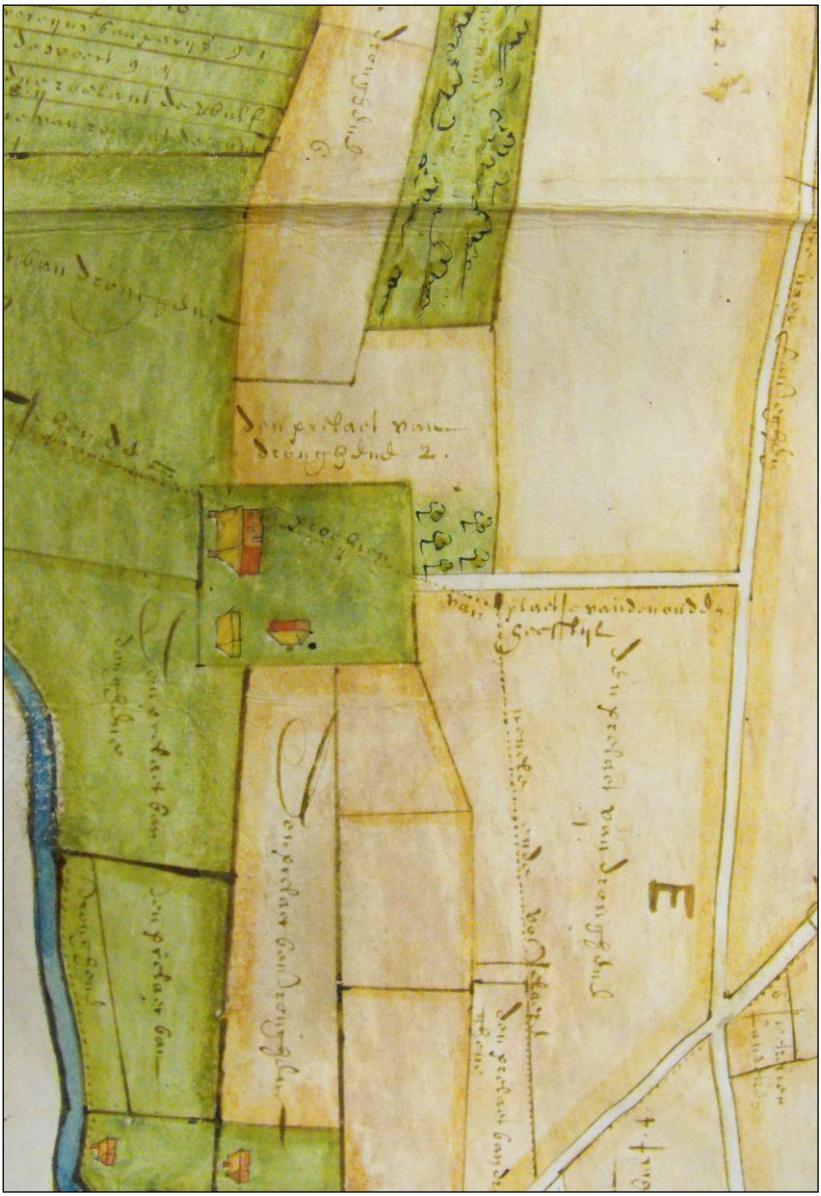

7 Het Goed ten Broecke of de Zevenbunder (1644)

Het *goed ten Broucke* (nu: Landegemstraat 35) was eigendom van de abdij van Drongen en lag gedeeltelijk op het grondgebied van de parochie Vosselare en gedeeltelijk op het grondgebied van de Vrijheid van Nevele. De oudste vermelding van dit goed is een pachtcontract van *1375* tussen de abt van de abdij van Drongen en Willem van der Helst en zijn echtgenote Ysabeele Lyn.

In 1407 had Jan van Brisceghem het goed in pacht. Het had toen een oppervlakte van 23 bunders. In 1408 vinden we Zegher Wittewronghele als pachter en in 1441 was het Jacques van den Sompele die het *goed ten Broucke* in pacht hield.

In de tweede helft van de 16de eeuw bestond het *goed ten Broucke* uit het pachtgoed, zaailanden en meersen met een totale oppervlakte van 24 bunders. Het pachtgoed bestond toen uit het woonhuis, twee schuren, stallen, een wagenhuis, een bakhuis en een varkenskot. Naast het hof lag de boomgaard.
Roeland de Wulf was in 1624 de uitbater van een bedrijf waarvan 27 bunders 883 roeden gelegen waren op Vosselare. Het *goed ten Broucke* lag hierin begrepen en had toen een oppervlakte van 25 bunders 622 roeden.
Lieven de Wulf en Pieter Diericks namen vanaf 1655 het *goed ten Broucke* en de koutertiende in pacht voor een termijn van 9 jaar. De jaarlijkse pachtsom bedroeg 1100 gulden, 6 zakken rogge, 4 koppels kippen en 2 hespen.

Tijdens de Franse bezetting werd het *goed ten Broucke* in beslag genomen en verkocht in drie kavels. De hofstede met de bijhorende landen werd verkocht aan een zekere Le Roy uit Parijs voor de som van 27.500 pond. In 1801 kreeg de hoeve de naam het *Zevenbunder*. Op een kaart bij de schatting van de nationale goederen in 1797, bewaard in het archief van het Scheldedepartement, is de hoeve gelegen in een vierkante omwalling met toegangsdreef en wordt ze *Goed ten Broecke* genoemd. Het land eronder rechts wordt opgetekend als het *seven bunder.* De gebouwen waren volgens de bijgaande tekst toen nieuw gebouwd van baksteen en afgedekt met pannen. De hoeve dankt dus haar nieuwe naam aan het perceel land aan de straatzijde, rechts aan de oprit naar de hoeve.

CAERTE FIGURATIEF

DE CAERTE FIGURATIEF VAN HET KASTEEL VAN OOIDONK UIT 1793

Dank zij de gastvrijheid en de bereidwillige medewerking van wijlen graaf Juan t'Kint de Roodenbeke mochten we dit voorjaar de kaart met de eigendommen van de laatste heer van Nevele fotograferen en publiceren in ons tijdschrift. Op deze kaart, die in de privévertrekken van de graaf hing, lezen we de volgende tekst.

C*AERTE FIGURATIEF*

Van het kasteel 't oijdonck, met de Wallen, dreven, plantrijen, landen, bosschen, meersschen daar nevensgaende, gestaen en gelegen binnen de parochie van Sinte Maria Leerne mitsgaeders van d'hofsteden, landen bosschen, meersschen ende weeden gelegen binnen de parochie van ditto Sinte Maria Leerne, Sinte Martens Leerne, Vosselaere, Nevele, Landegem, Vinckt ende Pourques Competeerende aen M.Heer Jean Charles Adrien dellafaille Baron der Stede ende landen van Nevele etc. etc. alsmede van d'hofstede, landen bosschen ende meerssschen gelegen binnen de voorschreve parochie van Sinte Maria Leerne den voornoemde heere Baron benevens de ses minderjaerige kinderen van J°r Jan Antoine du Bois heere van Vroylande etc. tot Antwerpen geproceert met Vrauw dimphena Françoise Adriene dellafaille wylent syne geselnede voor ...lnog Pro Indo Viso Competerende by successe van Vrauw Anne Therese Caroline Adriene dellafaille wylent hunne Vrauw, moedere ende grootmoeder ter Requisitie van den voornoemden heer Baron ende J°r du Bois ten jaere 1777 gemeten ende gecarteert door mij onderschreven Charles Philippe Minne ampman der Stede ende lande van Nevele alsmede geswooren landmeter van den raede in Vlaenderen ten beleeden ende aenwyesinge van de respective gebruijkers ende diversche andere persoonen daer toe aensocht alles ingevolge de actuele situatie ende gelegentheijd breeder geexpliceert bij de beschrijvinge door de voornoemden landmeter dannof gemaekt ende oversulk ...ese Alzoo onderteekent desen eersten December 1777. Was onderteekent C:P:Minne; Ende is deese gecollationeert door mij onderschreven geswooren landmeter in Souverijnen rede van Braband geadmitteert tot Ranst residerende ende is bevonden met de originele te acordeeren. Actum dese Vierden Augustij 1793.

M: Schillemans, geometra juratus

Een woordje uitleg bij de Caerte Figuratief

De Fransen vielen onze gewesten binnen en versloegen de Oostenrijkers bij Jemappes op 6 november 1792. Door het decreet van 15 december 1792 werden we onder de voorlopige voogdij van de Franse Republiek gesteld. Deze overheersing was van korte duur want nadat ze op 18 maart 1793 bij Neerwinden (Vlaams-Brabant) werden verslagen trokken de Fransen zich tijdelijk terug. Op 26 juni 1794 versloegen en verjaagden ze nabij Fleurus de Oostenrijkers en werden we vanaf 1 oktober 1795 definitief bij Frankrijk ingelijfd.

De kaart van landmeter Schillemans werd dus opgemaakt tussen de twee Franse invasies is. Ze bevat de eigendommen van de laatste heer van Nevele voor de inlijving bij Frankrijk. Ze is gebaseerd op de gegevens van de Nevelse amptman en landmeter Karel Filip Minne opgemaakt in 1777 na het overlijden van Anne-Caroline della Faille d'Huysse, de echtgenote van de derde en voorlaatste baron van Nevele, Pierre-Engelbert-Martin della Faille die reeds in 1736 was overleden..

De in de *Caerte Figuratief g*eciteerde Jean-Charles-Adrien della Faille was de vierde baron van Nevele. Hij werd geboren op 30 april 1732 en was de zoon van Pierre-Engelbert Martin en Anne-Caroline della Faille d'Huysse. Het eerste huwelijk van zijn vader met Marie-Catherine de Brouckhoven de Bergeyck was kinderloos gebleven.
Zijn zus Dymphne-Françoise-Adrienne werd op 17 februari 1734 geboren en zijn jongere broer Jean-Jacques-Adrien zag het levenslicht op 16 oktober 1736, twee maand na het overlijden van zijn vader. Zijn moeder overleed in februari 1776. Op dat moment waren zijn zuster (†27.08.1769 aan de pokken) en zijn jongere broer reeds overleden.

Dymphne-Françoise-Adrienne della Faille huwde in september 1755 te Gent met Jan Antoine Du Bois. Uit dit huwelijk werden zes kinderen geboren zoals vermeld op de *Caerte figuratief* namelijk: Anne-Henriette (°1756), Charles-Marie-Joseph (°1757), Jeanne (°1758), Josephe-Françoise-Colette-Adrienne (°1760), Ferdinand (°1764), Josephe-Marie-Rosalie-Adrienne (°1765) en Ferdinand-Antoine-Désiré-Joseph-Adrien (°1767).

Jean-Charles-Adrien huwde in Antwerpen op 30 juni 1755 met Marie-Thérèse-Josephe de Cano de Meghem. Ze vestigden zich in de Burgstraat in Gent maar verbleven geregeld op het kasteel van Ooidonk. De baron was een kunstminnaar die weinig of geen belangstelling had in openbare ambten. Toen de barones op 10 oktober 1784 op Ooidonk overleed was het echtpaar kinderloos. Enkele maanden later, op 2 juni 1785 trad de baron in het huwelijk met Marie-Louise-Josephine du Bois, de 34-jarige dochter van zijn schoonbroer. Ze gingen in de Lange Nieuwstraat in Antwerpen wonen. Ze kwamen minder naar Ooidonk maar gaven eerder de voorkeur aan het Schoonselhof in Wilrijk dat eigendom was van de nieuwe barones.

Tijdens de Brabantse Omwenteling (1789-1790) koos de baron de zijde van de opstandelingen tegen Keizer Jozef II.

Tijdens de Franse inval verbleef de baron in Antwerpen. De Franse Republiek maakte van hem nu een gewone burger. Omdat hij niet was uitgeweken mocht hij zijn bezittingen behouden maar als een van de rijkste inwoners van de stad moest hij een oorlogsbelasting van 70.000 pond betalen. In Gent werd hij ook belast en moest daar 20.000 pond betalen.

Tijdens de Franse overheersing verbleef Jean Charles Adrien vooral in Antwerpen en bracht hij met zijn echtgenote de zomermaanden door op het kasteel van Ooidonk. Hij overleed op 10 juni 1801 in zijn woning te Antwerpen. en werd op het kerkhof van Wilrijk begraven. Zijn echtgenote overleed op 20 mei 1823 en werd naast haar echtgenoot ter aarde besteld.

Vermits het huwelijk van de laatste heer van Nevele kinderloos was kwam zijn onroerend bezit in de handen van de kinderen van zijn zuster.

Ooidonk evolueerde van een grote landbouwuitbating op een hoge donk in de Leievallei tot het kasteel van de heren van Nevele. In 1387 wordt het domein omschreven als *thof ende tgoed te hoedonck* met een oppervlakte van 85 bunder. Na de vernietiging van het kasteel van Nevele koos de heer van Nevele het domein Ooidonk als zijn nieuwe residentie.

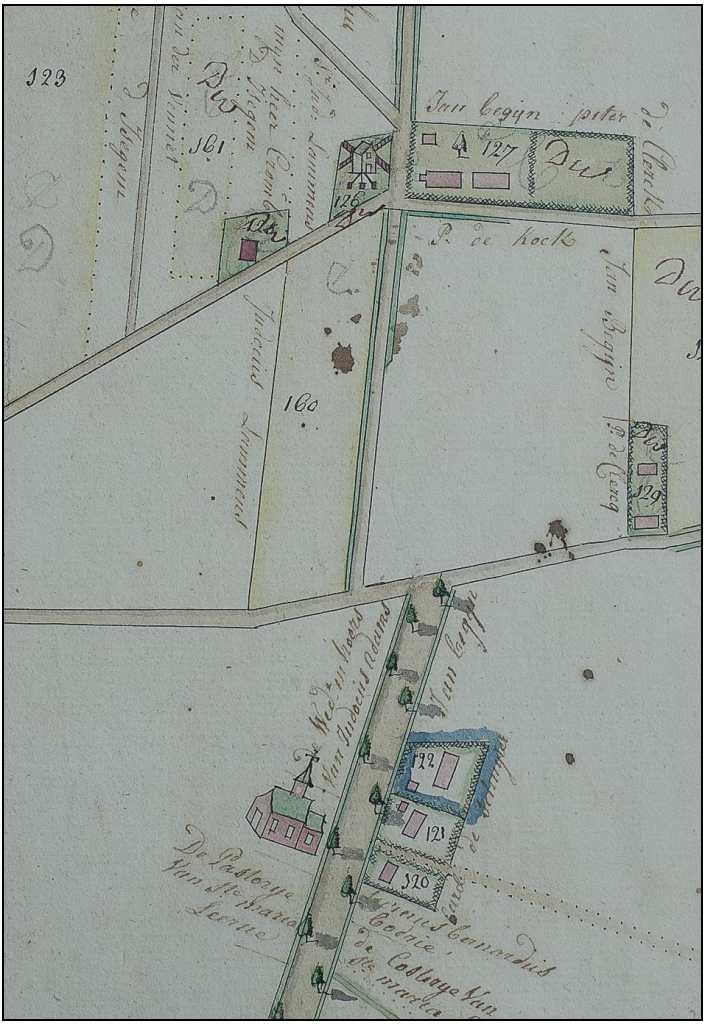

Bovenaan de molen van St.-Maria-Leerne en het molenhuis. De drie woningen rechtover de kerk waaronder 'De Sterre' waren ook eigendom van de baron van Nevele. Ze zijn gelegen langs de in 1567 aangelegde verbindingsweg tussen het kasteeldomein en de weg Gent-Deinze-Tielt. De kerk van Sint-Maria-Leerne die opklom tot de 12de eeuw werd in de periode 1877-1880 vervangen door de huidige kerk.

Het grondbezit van de baron van Nevele langs de weg van Vinkt naar Ruiselede in Poeke, verkeerdelijk als *pourques* gekopieerd door landmeter Schillemans die blijkbaar met onze streek niet vertrouwd was. In Vinkt maakten molen en molenhuis deel uit van de eigendommen.

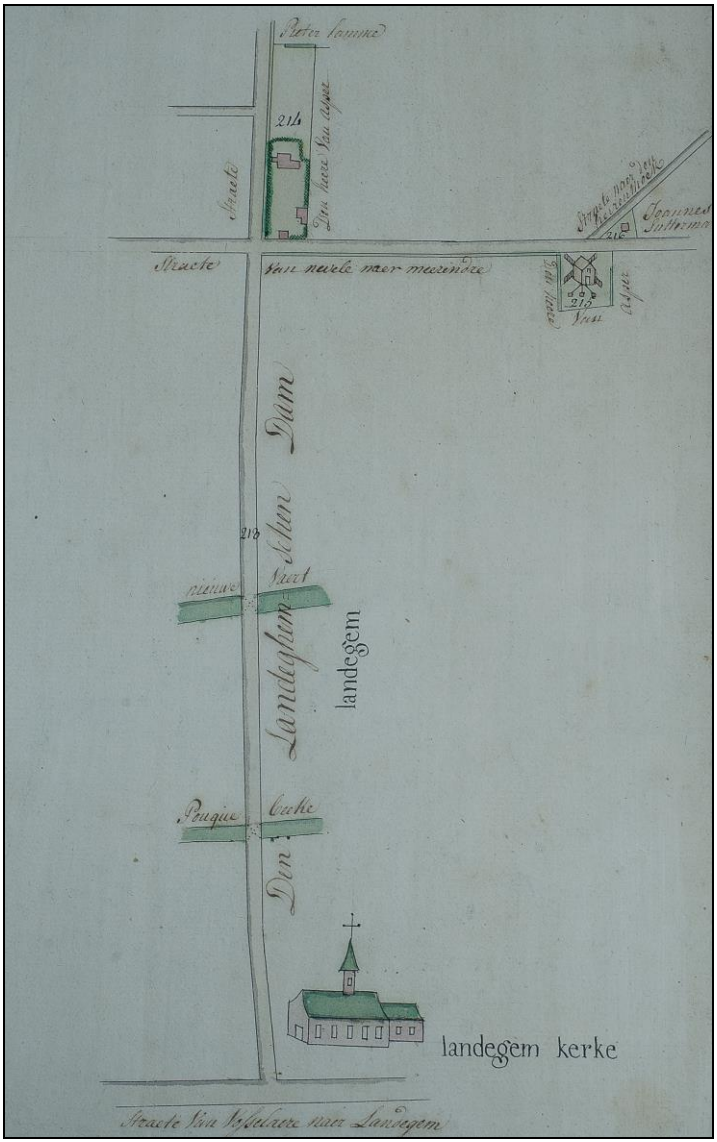

De eigendommen in Landegem met hun situering t.o.v. De kerk, de *Poucque beke* en de *nieuwe Vaert*.

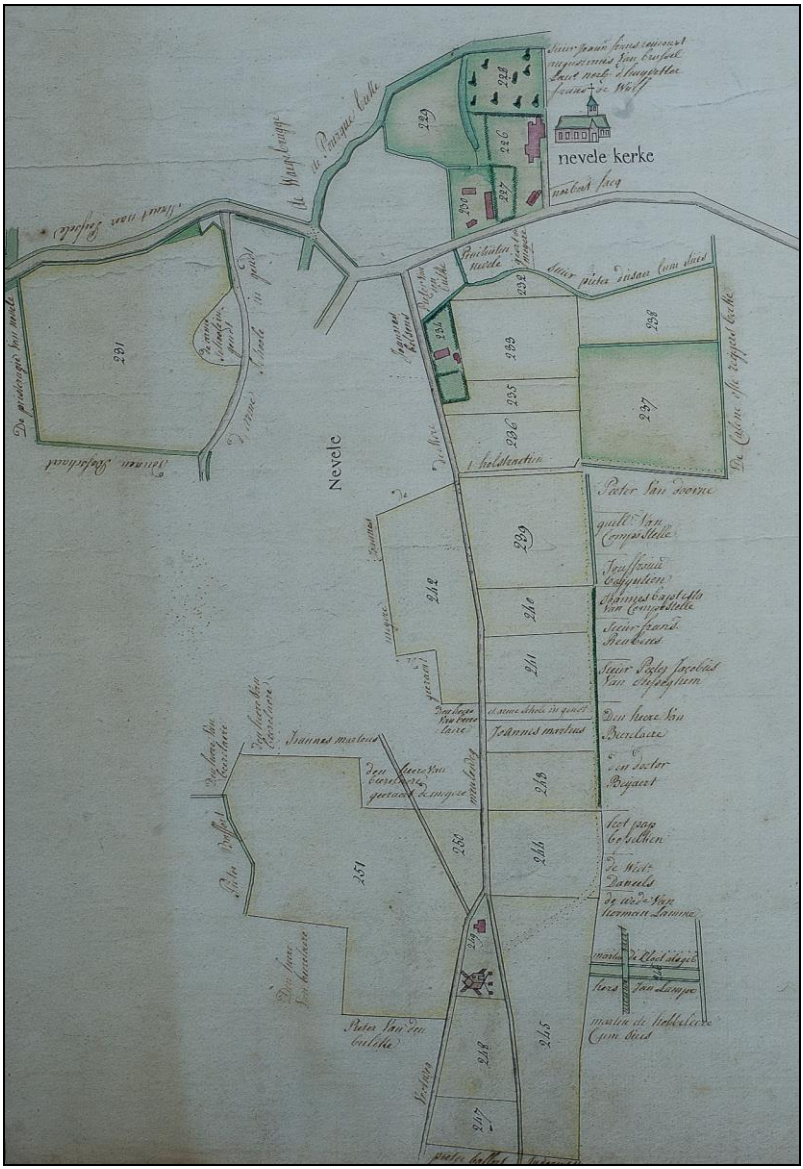

Situering van de eigendommen in Nevele met de aangelanden.

IN MEMORIAM GRAAF JUAN T'KINT DE ROODENBEKE

Graaf Juan t'Kint de Roodenbeke zullen we ons blijven herinneren als de edelman die als geen ander met hart en ziel het kasteel van de vroegere heren van Nevele beheerde, promootte en beschermde zoals zijn voorouders dat sinds 1854 vóór hem hadden gedaan.

Graaf Juan werd te Ukkel geboren op 1 april 1934 als de oudste zoon van graaf Henri en Maria-Louise Houtart.
Op 31 augustus 1957 trad hij in het huwelijk met Régine-Marie-Jeanne-Valérie t'Kint de Roodenbeke (1936-2002). Het echtpaar kreeg vier kinderen: Marie (°1958) gehuwd met Jacques de Montpellier d' Anne-voie; Henry (°1960) gehuwd met Coralie Waucquez; Arnoult (°1963) gehuwd met Karen-Alice Peil en Adrien (°1969) gehuwd met Donatienne Demeure.
Hij overleed, omringd door de zijnen, op het Kasteel van Ooidonk op 12 september 2013 waar hij sinds 1966 verbleef.

De graaf was licentiaat in de handels- en financiële wetenschappen. In het burgerleven was hij actief in de verzekeringswereld en in 1965 werd hij kabinetschef bij Minister van Verkeer Bertrand. Daarna werd hij protocolchef op de Nationale Luchthaven en eindigde zijn burgerloopbaan als Pr-verantwoordelijke bij IBM. In 1990 ging hij op pensioen en zette zich van dan af intensief in voor het onderhoud van zijn kasteel.
Op 1 januari 1965 wordt hij burgemeester van Bachte-Maria-Leerne, een functie die hij zal blijven waarnemen tot aan de fusie van de gemeenten in januari 1977. Daarna was hij, in het nieuwe Deinze, gedurende twee legislaturen schepen van cultuur. Hij was ook zes jaar provincieraadslid. Hij

kon prat gaan op heel wat realisaties waar hij zeer nauw bij betrokken was zoals een nieuw gemeentehuis, een ringweg rond het dorp, de aanleg van een industriezone langs het Schipdonkkanaal, de realisatie van 58 sociale woningen in de wijk Amakers. Hij legde de basis voor de beschutte werkplaats Demival en zette zich speciaal in voor het M.P.I. in Bachte. Als schepen van Cultuur stond hij mee aan de wieg van de oprichting van het Museum van Deinze en de Leiestreek, van de 'vernieuwde' bibliotheek en van de unieke beiaard.

Het was zijn vader, graaf Henri, die ter gelegenheid van de Wereld-tentoonstelling in 1958 Ooidonk voor het eerst openstelde voor het publiek. Dat is tot op vandaag nog altijd zo. De Deinzenaars mogen het hele jaar gratis in het park wandelen en krijgen twee keer per jaar toegang tot het kasteel. Niet-Deinzenaars betalen een kleine bijdrage die aange-wend wordt voor de restauratie van het domein.

Het was graaf Henri die in de periode 1962-1972 de buitenzijde van het kasteel liet restaureren. Graaf Juan pakte de binnenzijde van Ooidonk aan en liet alle meubels restaureren. Hij liet ook de Blauwe Poort in de Ooidonkdreef en de Witte Poort naast het koetshuis op een deskundige manier herstellen om ze voor de toekomst te vrijwaren. Vermits de overheidssubsidies in de loop der jaren fel teruggelopen zijn zag de graaf een uitweg om inkomsten te creëren door de organisaties van de openluchtopera, de Schotse dagen, de tuinbeurs enz. op het domein te laten plaatsvinden.

Zijn grote bezorgdheid is steeds geweest het kasteel in zijn uniek kader te bewaren en te behouden voor het nageslacht. Mocht het ooit financieel onhoudbaar worden dan heeft de familie de mogelijkheid om percelen te verkavelen en te laten bebouwen. Zijn vader en voorouders hebben er steeds een erezaak van gemaakt om dit niet te doen. 'Het is mijn grote hoop dat mijn opvolgers dit ook ter harte blijven nemen.' aldus de graaf in een interview in Het Nieuwsblad enkele maanden terug.

Naast zijn zorg om Ooidonk was de graaf ook actief betrokken bij diverse organisaties en verenigingen en droeg hij vooral de erfgoedverenigingen een warm hart toe. Hij was erevoorzitter van de Koninklijke Maatschappij

van de Brusselse Ommegang en erevoorzitter van de Europese vereniging van historische schuttersgilden.

Een hoogtepunt in het leven van de graaf en zijn familie was het 400-jarig bestaan van het kasteel Ooidonk dat in 1995 werd gevierd met een klank- en lichtspel en de uitgave van een prachtig geïllustreerd boek over het slot en zijn bewoners samengesteld door Noël Kerckhaert.

Het Land van Nevele had de eer en het genoegen om in maart 2010 op de gastvrijheid van de graaf te kunnen rekenen voor de viering van zijn veertig jarig bestaan. Bij deze gelegenheid werd aan de graaf de Nevelse Huwier toegekend uit dankbaarheid en waardering voor wat hij voor onze kring en onze streek doet en betekent.

Voor volgend jaar keek de graaf uit naar het boek over 150 jaar familie t'Kint de Roodenbeke op het kasteel van Ooidonk. Hij die de laatste decennia Ooidonk nieuw leven gaf zal deze uitgave spijtig genoeg niet meer kunnen meemaken.

Aan graaf Henry, die zijn vader opvolgt op Ooidonk, zijn echtgenote, kinderen, broers en zuster en hun familie bieden we onze oprechte deelneming aan. We wensen hen veel sterkte toe en de moed en het doorzettingsvermogen om in de voetsporen van hun bijzondere vader en voorvaderen te treden en hun levenswerk verder te zetten.

De navolgende passage die genoteerd staat in het boek 'Een nobel doel' typeert de gehechtheid en de liefde van graaf Juan voor zijn Ooidonk. Hij vertelt hierin het volgende: "Als ik 's morgens opsta, is het eerste wat ik doe de deur openzetten en het kasteel bekijken. Hier in de Leiestreek is het licht elke ochtend, elke middag, elke avond anders. Bijgevolg ziet het kasteel er ook telkens weer anders uit. Hoe meer ik ernaar kijk, hoe meer mooie details ik bemerk. Ik zie natuurlijk ook de fouten en gebreken, de schade van de wind, regen en storm. Dat is de keerzijde van de medaille. Als je hier woont, valt je oog de hele tijd op herstellingen die moeten gebeuren."

Bronnen en litteratuur

A. Bollaert, De Poeselse bevolking in 1729, in *Het Land van Nevele,* jg. 15 (1984), afl. 4, p. 216-224.

A. Bollaert, Poesele doorgelicht tijdens de contrareformatie via de kerkrekeningen en de visitatieverslagen van bisschop Triest, in *Het Land van Nevele,* jg. 23 (1992), afl. 3, p. 169-192.

A. Bollaert, Het onderscheid tussen de "parochie" en de "gemeente" Poesele, in *Het Land van Nevele,* jg. 14 (1983), afl. 2, p. 113-114.

A. Bollaert, De geschiedenis van de kerk van Poesele, in *Het Land van Nevele,* jg. 36 (2005), afl. 1, p. 3-36.

A. Bollaert, De boeiende geschiedenis van Vosselare, in *Het Land van Nevele* jg. 43 (2012), afl. 3, p. 5-10.

A. Bollaert, J. Luyssaert, Perceelsreconstructie van Poesele in de 17de eeuw met toponymie van de 15de eeuw tot heden, in *Het Land van Nevele* jg. 12 (1981), afl. 2 & 3, p. 44-142.

A. Bollaert, S. Derom, A. Huysman, Het 'Goed ten Broecke' of de 'Zevenbunder', in *Het Land van Nevele,* jg. 43 (2012), afl. 3, p. 70-84.

A. Bollaert, S. Derom, 'Meirekasteel' en de 'Heerlijkheid ter Mere', in *Het Land van Nevele,* jg. 43 (2012), afl. 3, p. 11-40.

A. Bollaert, S. Derom, Het 'Leen ter Duust', in *Het Land van Nevele,* jg. 43 (2012), afl. 3, p. 101-107.

A. Bollaert, S. Derom, De 'Kervynhoeve' of 'De Cluyse', in *Het Land van Nevele,* jg. 43 (2012), afl. 3, p. 116-122.

J. Decavele, J. De Maeyer, P. Quaghebeur en P. Trio, *De oude abdij van Drongen. Elf eeuwen geschiedenis*, Leuven, 2006.

F. De Potter en J. Broeckaert, *Geschiedenis der gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen*, deel 5, Nevele, Gent, 1864-1870, p. 57-59.

N. Kerckhaert, *Kroniek van Bachte-Maria-Leerne*, Bachte-Maria-Leerne, 1973.

N. Kerckhaert, *400 jaar Ooidonk*, Gent, 1995.

K. Lanclus, *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen*. Deel 12n, Turnhout, 1989, p. 288-289.

J. Luyssaert, Landegem, een beeldige geschiedenis, in *Het Land van Nevele*, jg. 29 (1998), afl. 3.

J. Luyssaert, Over de pastorie en de pastoors van Landegem in vroegere tijden, in *Het Land van Nevele*, jg. 34 (2003), afl. 4, p. 355-358.

J. Luyssaert, Pachtcontract uit 1548 van het Goed te Landegem, in *Het Land van Nevele*, jg. 41 (2010), afl. 2, p. 51-59.

J. Luyssaert, Het kerkelijk leven te Landegem volgens de visitatieverslagen van bisschop Triest (1623-1654), jg. 33 (2002), afl. 1, p. 11-37.

J. Luyssaert, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Hansbeke*, Gent, 1995.

J. Luyssaert, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Merendree*, Balegem, 1999.

J. Luyssaert, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Landegem*, Sint Denijs-Westrem en Poesele, 2009.

J. Luyssaert, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Nevele*, Sint-Denijs-Westrem en Poesele, 2011.

A. Martens, De Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke (1793-1993). Architectuur en Kunstpatrimonium, in *Het Land van Nevele*, jg. 24 (1993), afl. 3, p. 163-267.

A. Martens, De Bellemse enclave binnen de parochie van Hansbeke, in *Het Land van Nevele*, jg. 29 (1998), afl. 4, p. 271-288.

A. Martens, *Hansbeke in 1700*, uitg. Oud-Hansbeke, Hansbeke 2001.

J. Van de Casteele, Een geschiedenis van Vosselare in 1845 door A.C. Van Hoorebeke te boek gesteld, in *Het Land van Nevele,* jg. 11 (1980), afl. 2, p. 91-147.

J. Van de Casteele, Grauwe Zusters of Penitenten-Rekollektinen te Nevele, 1502-1784, in Het Land van Nevele, jg. 9 (1978), afl. 4, p. 155-242.

R. Van den Abeele, De 'Vrijheid Nevele', in KOK, jb. 16 (1949), p. 156-157.

http://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?AdvSearch=4005

S. Derom, Notities over de geschiedenis van Nevele (Erfgoedcentrum Het Land van Nevele)

Herkomst afbeeldingen

RAG, GAN, Archief familie t'Kint de Roodenbeke:

Fotografie kaarten

André Bollaert, Koen Degroote, Jan Luyssaert, Rijksarchief Gent.

VERSLAG

Sinksenkermis Nevele: zondag 19 tot donderdag 23 mei 2013 van 14 tot 18 u – tentoonstelling NEVELE IN OUDE KAARTEN in de voormalige cichoreifabriek Buysse-Loveling in de Cyriel Buyssestraat in Nevele. Ongeveer 1.000 bezoekers.

De tentoonstelling werd op zondagvoormiddag 19 mei om 11 uur voor geopend verklaard door de Nevelse burgemeester Johan Cornelis en schepen van cultuur Mia Pynaert.
Het Land van Nevele voorzitter André Bollaert verwelkomde de genodigden op de 19de Sinksententoonstelling van de heemkring in de prachtige gerestaureerde zalen van de vroegere cichoreifabriek Buysse-Loveling en dankte de heer en mevrouw erenotaris Duerinck omdat zij

reeds sinds 1995 ter gelegenheid van de Nevelse Sinksenkermis gratis hun lokalen ter beschikking stellen van de heemkring.

'Het Land van Nevele kan terecht fier zijn en is dankbaar dat we deze voor Nevele belangrijke historische locatie jaarlijks mogen gebruiken om met een grote tentoonstelling naar buiten te komen. Deze gebouwen ademen geschiedenis. Bij Cyriel Buysse lag hier de basis van zijn auteurscarrière en hier beschreef hij de ruwe kanten van het leven in zijn geboortedorp. Maar deze prachtige gebouwen zijn veel meer dan Buysse alleen.' aldus voorzitter Bollaert waarna hij even dieper inging op de vroegste geschiedenis van het domein van de familie Duerinck.

'Toen het centrum van de stede van Nevele zich langzaam uitbreidde na de godsdiensttroebelen van de 16de eeuw was hier een belangrijke brouwerij gevestigd. In de loop van de 17de eeuw was ze achtereenvolgens in het bezit van Roeland, Philips en Jan De Wulf en later van Lowijs Van Wonterghem, gehuwd met de weduwe van Jan de Wulf.

In 1649, enkele jaren na het opmaken van het Nevelse renteboek waaruit u in de tentoonstelling talrijke foto's kan zien, wordt dit eigendom omschreven als volgt: 'Een hofstede mette huysen, brauwerije, schueren waghenhuys boomen ende andere gheleghen in Nevele metsgaders den palm dienende tot brauwen abouterende oost den heere van Nevele suyt den herwegh van Ghent naer Thielt west de wdwe ende hoirs Frans Braet, noort de Poucke en den heere van Nevele …'
Nog enkele jaren later werd op dit eigendom ook een duyvekeete opgericht. En zoals het de gewoonte was bezat de brouwer ook enkele herbergen waaronder herberg De Pauw, nu praatcafé De Kastelein enkele tientallen meters van hier richting Nevele kerk. Jan De Wulf was bij zijn overlijden in 1673 burgemeester van Nevele.

Aan de overkant van de straat stond het aloude hospitaal of gasthuis van Nevele waaraan de straat hier rechtover haar naam werd ontleend. Dit maar om eventjes te schetsen waar we ons nu bevinden zoals u ook kan zien op onze tentoonstellingsaffiche.

De aanleiding tot deze tentoonstelling is het vele opzoekingswerk van onze erevoorzitter Jan Luyssaert bij het samenstellen van zijn toponymische studies van de deelgemeenten van Nevele. Voor deze studies waren de oude land- en renteboeken uit de 17de en 18de uiterst belangrijk en interessant studiemateriaal. De pracht van de oude ingekleurde kaarten van de deelgemeenten kon geen enkel bestuurslid ongevoelig laten en langzaam groeide de idee om dit alles eens te ontsluiten met een tentoonstelling en een publicatie.

Naast fragmenten uit de land- en renteboeken, die we het kadaster van de Nieuwe Tijden kunnen noemen, vindt u in de tentoonstelling ook kaarten terug die bij processtukken hoorden, verder fragmenten uit de Ferrariskaarten, de Atlas van de Buurtwegen, de Popp-kaarten, beter gekend als de kaarten van het kadaster, enkele algemene kaarten, enkele luchtfoto's enz.

Deze tentoonstelling is tot stand gekomen dankzij het onbaatzuchtig vrijwilligerswerk van een groep van onze bestuursleden. Ik wil hen dan ook in het bijzonder hiervoor bedanken. Dank ook aan het Rijksarchief Gent en hun diensthoofd Mw. Vancoppenolle voor de toelating tot het tentoonstellen en publiceren van de oude kaarten. Dank aan de Univerisiteit Gent en speciaal aan prof. dr. Wim De Clercq voor het gebruik van de luchtfoto's. Dank aan de Gemeente Nevele voor de financiële steun en het gebruik van de Atlas van de Buurtwegen, dank ook aan het Nevelse gemeentepersoneel voor de goede ontvangst en begeleiding. Dank aan Comeet/Erfgoedcel Meetjesland voor de financiële steun. Dank aan de heer graaf t'Kint de Roodenbeke voor de toelating om de kaart met de eigendommen van de laatste heer van Nevele te mogen fotograferen, tentoon te stellen en te publiceren. Dank aan dr. Luc Goeminne om een deel van zijn uitgebreide collectie oude kaarten ter beschikking te stellen en dank ook voor de schenking oude kaarten aan ons erfgoedcentrum.
Dank ook aan de talrijke bruikleengevers en schenkers: de nazaten van de Nevelse familie Lamme, Jean-Paul Bauwens, Luc Bauwens, André Bollaert, Gisella Heirbrant, Carlos Lips, Hugo Schaeck, Willy Quintyn, Hendrik Raman, Luc Neyt en Walter De Smet.

In hun feestredes benadrukten schepen van cultuur Mia Pynaert en burgemeester Johan Cornelis het belang van het waardevol historisch werk dat door de heemkring wordt verricht en de uitstraling die dit betekent voor de gemeente Nevele. Na de plechtige opening door burgemeester Cornelis bood de heemkring aan de genodigden een receptie aan met groentehapjes bereid door ons bestuurslid Trees Coppieters.
(A.B.)